

 **laiškai
lietuviams**

APRIL 1990 BALANDIS

PRISIKĖLIMO GIESMĖ	109	F.G. Klopstockas
BAŽNYČIA MODERNIAME PASAULYJE	119	V. Bagdanavičius, M.I.C.
AŠ BUVAU, KADA JIS PRISIKĖLĖ	116	Kun. Valerijus Rudzinskas
MARIJOS VAIDMUO ŠIŲ LAIKŲ ...	117	Kęstutis Trimakas
TIKRAS DIEVO GARBINIMAS	123	Chiara Lubich
KAS MUMS YRA JĖZUS	124	P. Daugintis, S.J.
KELIONĖ PO EGZOTIŠKAS SALAS	128	Konstancija Valiuškienė
PER "ATLAIDUS" Į ATLAIDUS	135	Alė Rūta
TĖVYNĖJE	137	Gediminas Vakarlis
ATGARSIAI	140	Red.
KALBA	141	Juozas Vaišnys, S.J.
ŠYPSULIAI	142	Red.
TRUMPAI IŠ VISUR	142	Juoz. Pr.
TREMTINIŲ KAULAI Į TĖVYNĘ	144	Red.

Kristaus prisikėlimo šventės proga

sveikiname visus skaitytojus, bendradarbius, rėmėjus

ir linkime

prisikelti gražesniai, prasmingesniai gyvenimui,

o mūsų Tėvynei - laisvės ryto!

Redakcija, Administracija, Leidėjai

Šis numeris iliustruotas R. Urbakavičiaus nuotraukomis iš ekspedicijos į Sibirą.

Viršelio piešinys — Ados Sutkuvienės.

Lietuviškas raidynas — Jono Bogutos.

Laiškai Lietuviams — Letters to Lithuanians (ISSN 00301-540) is published monthly except July/August, when bimonthly, for \$15.00 a year by Jesuit Fathers of Della Strada, Inc., 2345 West 56th Street, Chicago, IL 60636. Second class postage paid at Chicago, IL. POSTMASTER: Send address changes to Laiškai Lietuviams, 2345 W- 56th Street, Chicago, IL 60636 — 1098.

*religinės ir tautinės
kultūros žurnalas*

1990 / BALANDIS - APRIL / VOLUME XLI, NO. 4

PRISIKĖLIMO GIESMĖ

(Iš F. G. Klopstocko poezijos)

*Prisikelsi, o prisikelsi vėl tu,
mano dulke, savo metu!
Nemarų gyvenimą gausi
iš savo Tvėrėjo, Aukščiausio!
Aleliuja!*

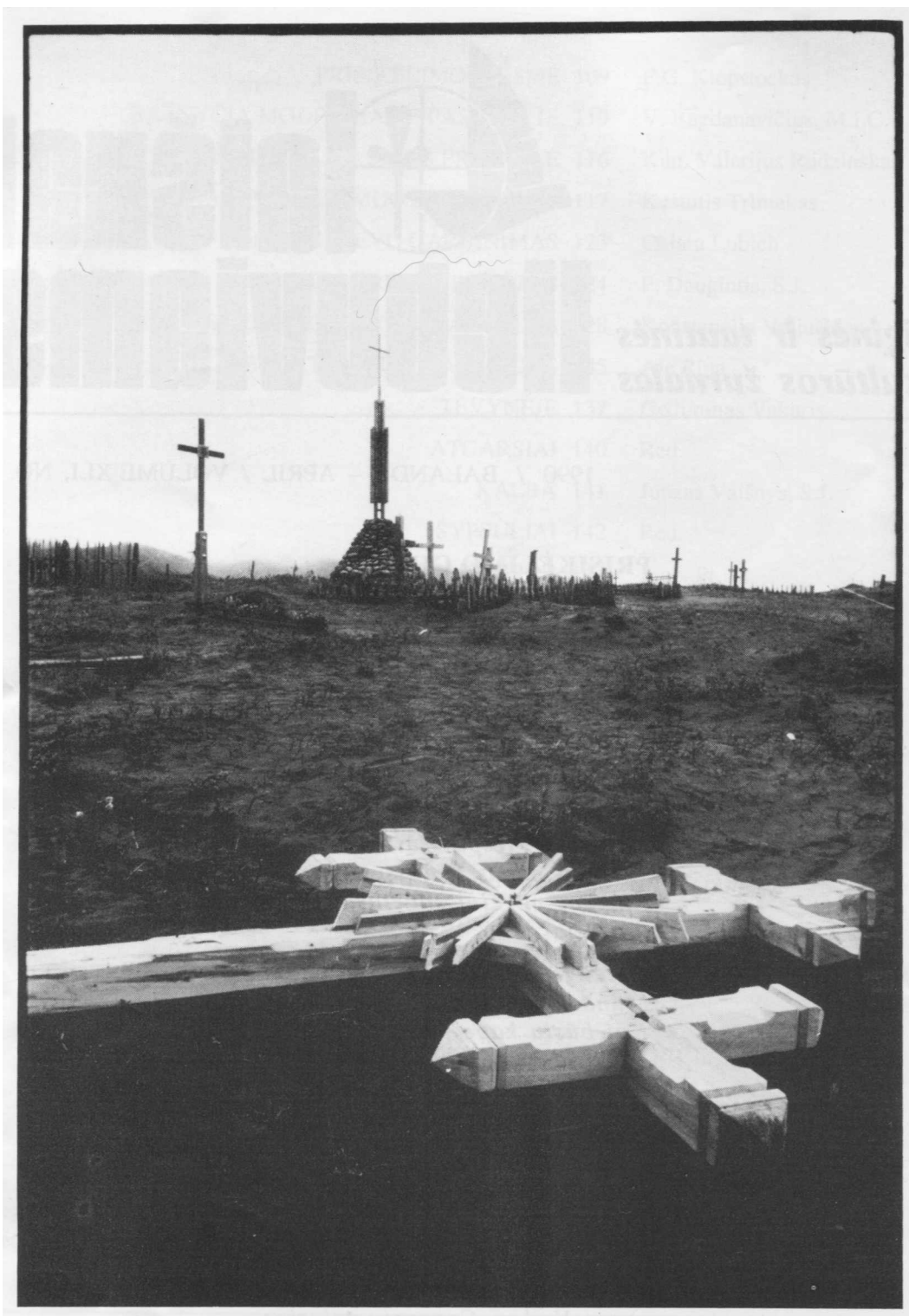
*Pražys, kas pasėta, žiedais!
Derliaus Viešpats ateis
surinkti mums pėdus,
laukuos mirčiai sudėtus!
Aleliuja!*

*Džiaugsmo ašarų, padėkos diena!
Mano Dievo diena!
Kai būsiu kape pragulėjęs
gana jau, atėjęs
Tu pažadinsi keltis mane!*

*Ir bus lyg sapne mums tada!
Jėzaus džiaugsmo puota
lauks mums paskirtoji!
Piligrimais klajoję
užbaigsim kančias!*

*Į Švenčiausią buveinę nuves
mano Vadas. Gyvensiu šviesias
dianas toj šventovėj
Jo didžiajai šlovei
per amžius visus!*

vertė A. Tyruolis

Meniškas kryžius, išdrožtas iš rąsto, kurį išmetė į krantą Laptevų jūros bangos. Toliau matyti tremtinių kapinės ir naujas paminklas.

BAŽNYČIA MODERNIAME PASAULYJE

V. BAGDANA VIČIUS, M.I.C.

1. NAUJAS BAŽNYČIOS SANTYKIS SU PASAULIU

Uždaviniai, kuriuos iškėlė liturgijos reforma, yra nesunkūs, palyginant su tais uždaviniais, kuriuos katalikams kelia kiti II Vatikano susirinkimo nutarimai. Daugeliu atžvilgių nutarimai tikinčiojo būklę parodo visai kitoje šviesoje, negu ji buvo parodyta Tridento susirinkimo prieš 400 metų. Tada Bažnyčia noroms nenoroms buvo priversta pasirinkti uždarmo kelią, susikoncentruoti į gynimosi metodus, atsiriboti nuo pasaulinės viešumos ir susitelkti vienos ar kitos tautos liaudyje. Šiandieninė būklė yra visai priešinga. Bažnyčia nori išeiti iš bet kokio uždarmo. Šį išėjimą įformina II Vatikano susirinkimo išleista konstitucija „Bažnyčia moderniam pasaulyje“. Čia trumpai susipažinsime su jos turiniu.

Šia konstitucija Bažnyčia kviečia tikintįjį išeiti iš bet kokios izoliacijos ir veda jį į tokius artimus santykius su kitaip manančiu žmogumi bei su pasauliu, kad tas uždavinys mums ne kartą atrodo net pavojingas. Katalikas turi santykiauti su visais: ne tik su kitų konfesijų krikščioniais, bet ir su įvairiais pagoniais, net su bedieviais. Ir jis turi santykiauti ne vien formaliai, bet ir nuoširdžiai. Kartu su įvairiausiomis organizacijomis jis turi dirbti visų žmonių, neišskiriant nė bedievių, asmeninei gerovei. Jam turi rūpėti ne mažiau negu kam kitam pagerinti žmogui gyvenimo sąlygas. Jis turi rūpintis pasaulio pažanga, kaip religiniu jam Dievo duotu uždaviniu. Lig šiol Bažnyčia kai kurių buvo laikoma būdinga konservatyvios krypties atstove. Tiesa, kai krikščionis leis į visokio pobūdžio pasaulinę veiklą, jis neturės užmiršti apaštalo Pauliaus perspėjimo: „Nesutapkite

su šiuo pasauliu“. Tačiau Vatikano susirinkimas drįsta parašyti krikščioniui tokį sakinį: „Žmogus geba mylėti pačius Dievo sukurtus dalykus ir turi tai daryti“ (37).

Tikintysis turi vertinti visa, kas tik yra gera, nepaisant to, kieno tai yra padaryta. „Katalikų Bažnyčia su džiaugsmu vertina tuos dalykus, kuriuos padarė ar daro kitos krikščioniškos Bažnyčios ir Bažnyčių bendruomenės kartu“ (40). Pastebėjime, kaip ši laikysena skiriasi nuo ankstesnės Bažnyčios laikysenos kitų krikščioniškų bendruomenių atžvilgiu, kai ji persergėdavo tikinčiuosius nesueiti per daug arti su kitų konfesijų žmonėmis.

Ligi šiol, kalbant apie Bažnyčios vaidmenį pasaulyje, būdavo labai pabrėžiama, ką Bažnyčia yra davusi žmonijos kultūrai. Ir aišku, kad Bažnyčios įnašas šiuo atžvilgiu yra didelis. Tačiau šiandien Bažnyčia į šią problemą nori pažiūrėti ir iš kitos pusės. Ji nori pripažinti žmonijos ir jos kultūrų nuopelnus Bažnyčiai. Konstitucija sako: „Bažnyčia žino, kaip daug ji yra pasinaudojusi iš žmonijos raidos ir jos istorijos“ (44). Nesenai yra laikai, kai krikščionys jaudindavosi, jei kas iškeldavo, kad viena ar kita dorinė bei religinė tiesa yra senesnė už Senąjį Testamentą, ar kad viena ar kita krikščionių apeiga yra senesnė už krikščionybę. Pvz., nemažai buvo jaudintasi dėl Babilonijos atradimų, manant, kad jie sudaro konkurenciją Senajam testamentui. O šiandien, pavyzdžiui, niekas nesijaudina dėl Ugaritų kultūros atradimų, bet jais naudojasi geriau suprasti Šv. Rašto prasmę. Šiandien tas varžymasis jau mums yra atkritęs. Mes, nesibijodami jokių naujų atradimų, galime leisti į Bažnyčios istorijos ir Šv. Rašto studijas.

Bažnyčia šiandien skatina „gyvus ver-

tybių mainus tarp jos ir įvairių kultūrų bei žmonių". Ryšium su šiais vertybių mainais iškyla specialistų pasauliečių ir šviesuomenės vaidmuo Bažnyčioje, kuri konstitucija šitaip aptaria: "Norint pirmyn varyti šiuos mainus, ypač mūsų laikais, Bažnyčia prašo ypatingos pagalbos iš tų, kurie gyvena pasaulyje, kurie yra prityrę įvairiose įstaigose bei specialybėse ir kurie yra laimėję įvertinimą tiek tikinčiųjų, tiek netikinčiųjų akyse" (44).

Vienu žodžiu, Bažnyčia šiame dokumente prisipažįsta, kad ji yra ne tik duodanti kultūrinės vertybes, bet ir jas imanti. "Ji priklauso nuo dalykų, kurie yra anapus jos" (44).

2. MOTERYSTĖS GARBĖS GYNIMAS

Moterystės klausimu konstitucija pakartoja tai, kas jau ir šiaip yra žinoma, kaip Bažnyčios nusistatymas. Ji pasisako prieš tokią gimdymų kontrolę, kuri nesivaržo sunaikinti prasidėjusios gyvybės. Prasidėjusi žmogaus gyvybė nėra kokia žemesnė gyvybės rūšis, pvz., vien gyvulinė, kaip kas norėtų manyti. Dėl to, pasak konstitucijos, "ši gyvybė nuo pat prasidėjimo momento turi būti globojama su didžiausiu rūpestingumu" (51).

Plačiai diskutuojamu pradėjimo sukliudymo klausimu konstitucija tiksliau nepadeda, palikdama jį išspręsti kasdieniniam Bažnyčios mokymui. Tačiau ji šiuo klausimu padaro keletą principinių pastabų. Nėra abejonės, kad pradėjimo veiksmas yra žmogaus veiksmas, dėl to pats žmogus jį turi kontroliuoti. Kadangi tai yra žmogiškosios gyvybės perteikimo veiksmas, tai į jį tenka žiūrėti su labai didele pagarba. Šio veiksmo vertė yra net didesnė, negu žmogaus intencijos ir motyvai šio veiksmo metu. Čia galime mąstyti apie tai, kad žmogaus sūnus ar duktė yra didesnė realybė, negu tėvų intencijos jų pradėjimo metu. Realybė, kuri čia atsiranda, nebesusitalpina vien šiame pasaulyje. Daugelis dalykų čia

priklauso ne vien nuo žmogaus kontrolės, bet reiškia tik tai, "kad Bažnyčios sūnūs nesiimtų tokių gimdymo kontrolės metodų, kurie mokomojo (Bažnyčios) autoriteto randami peiktiniais, atsižvelgiant į dieviškąją teisę" (51).

Konstitucija nemano, kad moterystės srityje yra viskas išaiškinta ir kad čia nėra didelių problemų. Priešingai, didžiąją mūsų laikų šeiminių problemų konstitucija šitaip formuluoja: "Yra problema, kaip suderinti vedybinę meilę su atsakingumu perteikiant gyvybę" (51). Mat vedusiųjų per didelis susilaikymas gali vesti į šeimyninės meilės atšalimą. Antra vertus, vedybinis santykiavimas, neatsižvelgiant į galimybes vaikus išlaikyti ir išauklėti, reikštų atsakomybės trūkumą gimsiančio žmogaus atžvilgiu. Nors konstitucija nesijaučia galinti šią problemą išnarplioti iki visų praktiškų situacijų, tačiau ji drįsta pareikšti viltį, kad šios problemos sprendimas iš principo yra galimas, nes "negali būti tikro prieštaravimo tarp dieviškosios teisės perteikti gyvybę ir sutuoktinių teisės į tikrą vedybinę meilę" (51).

Turėdama prieš akis praktinį gimdymo kontrolės sprendimo uždavinį, konstitucija kreipiasi ne tik į teologus, bet ir į medikus, biologus ir sociologus, prašydama pagalbos rasti šio klausimo sprendimą. Šitaip formuluojamas uždavinys specialistams: "Ir tie, kurie yra specialistai kituose moksluose, ypač medicinos, sociologijos ir psichologijos srityse, gali daug prisidėti prie moterystės ir šeimos gerovės bei sutuoktinių sąžinės ramybės, jeigu jie savo pastangomis ir darbu giliau išaiškintų įvairias aplinkybes, skatinančias tinkamą gimdymų kontrolę" (52).

Iš tikrųjų viena kita disertacija ar studija, parašyta gydytojo ar psichologo, pasinešusi ne tiek skelbti savitus dorovės principus, kiek nušviesti lytinę žmogaus prigimtį, galėtų padėti moralistams ir teologams geriau įžvelgti į šios paslapties dorinius apsektus ir tiksliau juos formuluoti.

3. KULTŪRINĖ AUTONOMIJA

Toliau konstitucija pereina į kultūrinę krikščionio veiklą. Šią veiklą ji laiko labai vertinga ir skatina tikinčiuosius joje dalyvauti. Ši veikla mūsų laikais turi savitų problemų, kurios giliai paliečia žmogų. Jų yra tiek daug, kad čia negalime jų visų apžvelgti. Paminėsime tik porą tokių problemų.

Pirmoji problema kyla iš to, kad šiandien darosi gyvas uždavinys suvienyti pasaulį. Antra vertus, yra labai svarbus uždavinys apsaugoti kiekvienos atskiros kultūros savitumus.

Kita problema atsiranda iš to, kad mokslai šiandien labai specializuojasi, ir atskiras mokslininkas, gilindamasis į savo sritį, praranda visumos vaizdą ir darosi lyg nepilnu žmogumi. Didelis specialistas darosi panašus į nemokytą žmogų. Jis nieko nemato šalia savo specialybės. Dėl to dideliame specialistui kartais darosi per sunkus ir tas visuotinis požiūris, be kurio yra neįmanoma krikščioniška religija.

Kultūrinių mainų problemą konstitucija aptaria šitokiu klausimu: “Ką reikia daryti, kad padidėjusi apykaita kultūrinėmis vertybėmis, kurios uždavinys yra vesti į tikrą ir vaisingą grupių bei tautų dialogą, neardytą atskirų bendruomenių gyvenimo, negriautų iš sentėvių paveldėtos išminties ir neišstatytų pavojun tautų charakterio” (56)? Konstitucija šį klausimą laiko nepaprastai svarbiu, tačiau kokio išbaigto ir praktiško atsakymo į jį neduoda. Palieka jį rasti mums patiems.

Apie specializacijos pavojų konstitucija

rašo, kad, mokslams plečiantis, darosi vis sunkiau susikurti net atskiros mokslo sintezę. Ir taip iš mūsų visuomenės vis labiau nyksta “visuotinis žmogus”. “Tačiau pasilieka kiekvieno žmogaus pareiga išsilaikyti pilnutinio žmogaus asmens supratimą, kuriame proto, valios sąžinės ir broliškumo vertybės turėtų vadovaujantį vaidmenį” (61).

Dėl to ši konstitucija, nors yra taip ryškiai pasisakiusi už bendradarbiavimą plačiausia prasme ir už veikimą visose srityse, randa reikalą pabrėžti, kad yra labai svarbu ugdyti asmeninį žmogaus apsisprendimą, net jo kontempliaciją, net jo sugebėjimą susižavėti vertybėmis, nekalbant jau apie religinio, moralinio ir socialinio jausmo ugdymą.

Šių dviejų džiųjų mūsų laiko kultūrinių problemų kontekste II Vatikano susirinkimas pasisako apie įvairias kultūrinio reiškimosi sritis. Ši jo konstitucija vertina literatūrą, pripažįsta moderniojo meno formas ir jas įsileidžia net į šventoves, jeigu jos

kelia dvasią prie Dievo. Ji iškilmingai pabrėžia, kad kiekviena kultūrinio ir mokslinio reiškimosi sritis valdosi savo nuosavais principais bei metodais ir dėl to teisėtai yra autonomiška. Ne politinio autoriteto uždavinys yra nustatyti krašto civilizacijos pobūdį. Antra vertus, kalbėdama apie mokslo metodų autonomiją, konstitucija pažymi, kad metodai turi laikytis savo ribų. Medžiaginių mokslų metodai neturi norėti apspręsti dvasinių mokslų. “Tie tyrinėjimo metodai, kuriuos naudoja šie mokslai, gali būti klaidingai laikomi aukščiausiu dėsniu pažinti pilnutinei tiesai. Savo metodais šie mokslai negali prasiveržti iki giliųjų

***Medžiaginių
mokslų metodai
neturi norėti
apspręsti
dvasinių mokslų.***

daiktų prasmės". Iš tikrųjų toks pavojus šiandien yra jaučiamas. Įvairių fizinių atradimų paskatintas žmogus pradeda manyti, kad "jis yra pats sau pakankamas, ir nesirūpina aukštesniais dalykais"(57). Tačiau šalia šių medžiaginių mūsų laikų polėkių konstitucija pastebi ir naujų dvasinių reiškinių mūsų laikų žmonijoje, kurių dėka ji tariausi galinti kalbėti apie ateinančią naują humanizmą. "Ir taip mes esame liudininkai naujo humanizmo gimimo, kuriame žmogus yra aptariamas pirmiausia iš atžvilgio į savo atsakomybę broliams bei istorijai"(55).

4. EKONOMINĖ SRITIS

Konstitucijos "Bažnyčia moderniam pasaulyje" ekonominio skyriaus apžvalgą galime pradėti nuo minties, kad Bažnyčia formaliai legalizuoja žemės reformą lietuviška prasme. "Nepakankamai įdribamos žemės privalo būti išdalintos tiems, kurie gali jas padaryti derlingomis". Žemės nusavinimo reikalauja bendras gėris(71).

Tačiau čia pat konstitucija apgina privačios nuosavybės principą, sakydama, kad turtas yra priemonė pasireikšti asmenybei ir kad jis "sudaro vieną iš sąlygų pilietinei laisvei". Iš tikrųjų, kaip matome komunizme, nepripažinimas privačios nuosavybės eina kartu su žmogaus teisių ir laisvių varžymu. Bet jei privatus asmuo turtą piktnaudžiauja, valdžia turi teisę įsikišti (71).

Pirmą kartą šioje konstitucijoje Bažnyčia pasisako už teisę taupyti. Ligi šiol formaliai buvo neatšauktas senas Bažnyčios draudimas imti nuošimčius. Tai yra anų laikų Bažnyčios kovos prie išnaudojimą liekana. Modernioje ūkio sąrangoje tai buvo seniena, kuri paties gyvenimo jau buvo pakeista. Konstitucija skatina laikyti reikiamą pusiausvyrą tarp kasdieninių reikalų aprūpinimo ir taupymo ateinančiai kartai. Tokiu būdu taupymas įeina į formalių krikščioniškų dorybų tarpą.

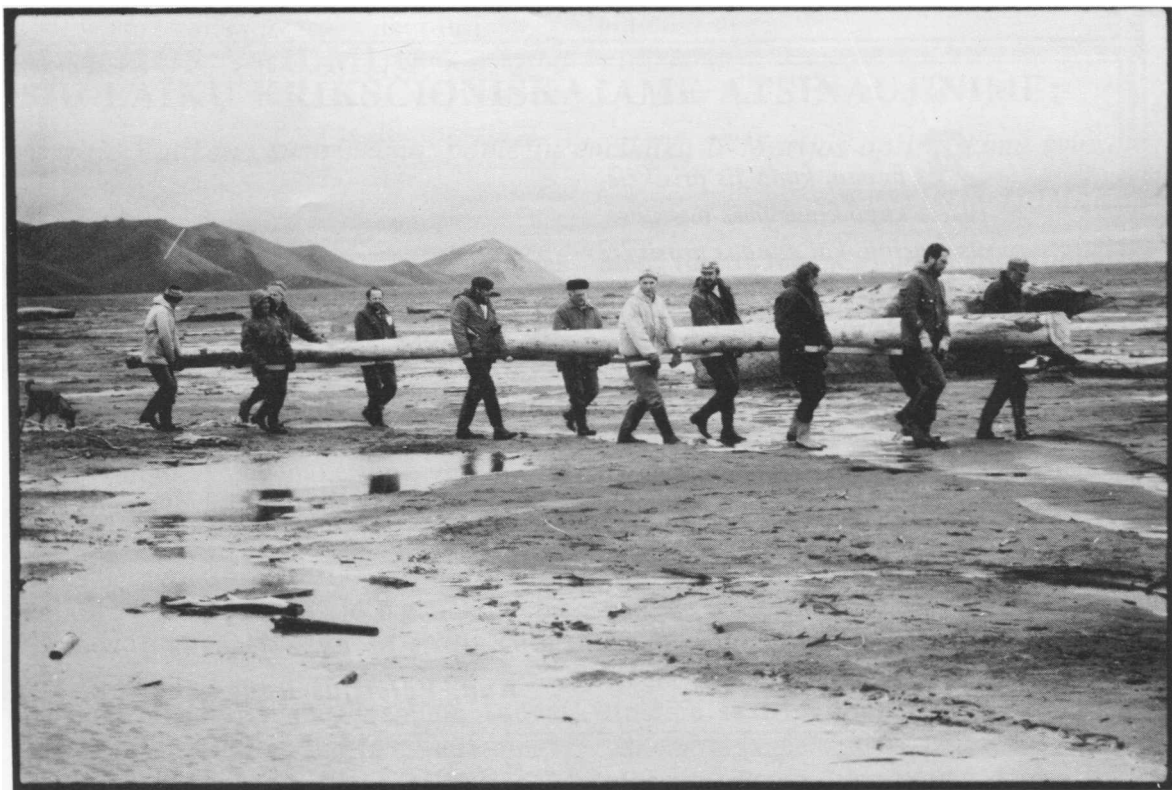
Į turto tvarkymo papročius konstitucija nežiūri, kaip į nekintamą vertybę. Kai jie pasidaro gyvenimui nebetinkami, juos reikia keisti. Kaip toli ir kaip radikaliai Bažnyčia eina šia kryptimi, galima suprasti iš to, kad, svarstydama beviltišką būklę patekusio žmogaus ekonomiją, ji pakartoja seną šv. Tomo principą: "Jei kas yra beviltiškoje padėtyje, jis turi teisę pasiimti pats iš kito turto, ko jam reikia"(69).

Toliau konstitucija įtraukia į savo dekretų tarpą popiežiaus Jono XXIII iškeltą dėsni, kad darbas yra aukštesnis ekonominis gyvenimo elementas, negu kiti nuosavybės įsigijimo būdai, pvz., paveldėjimas, pirkimas ir pan. Šio dėsniu pranašumas remiasi tuo, kad darbas kyla labiau ir betarpiškai iš paties asmens.

Kalbėdama apie darbą, konstitucija iškelia poilsio, laisvalaikio ir pakankamo pasilinksminimo teisę. Savaimė suprantama, kad čia pasisakoma prieš visokį neteisingą darbo padalinimą, darbininkų diskriminaciją dėl bet kokių priežasčių, pvz., rasinių, tautinių ar pasaulėžiūrinių.

Taip pat pažymėtina, kad konstitucija į ekonominę sritį žiūri, kaip į visiškai savaimingą gyvenimo sektorių, nepriklausantį politikai. Bet tuo labiau negalima pavesti finansinių magnatų grupei tvarkyti ekonomijos. Konstitucija labai tvirtai ir nedviprasmiškai pasisako, kad ligšiolinė ekonominė organizacija yra negera. "Kai keletas naudojasi didele sprendimo laisve, dauguma žmonių yra netekusi bet kokios galimybės veikti savo iniciatyva ir atsakomybe"(63).

Apskritai į ekonominio gyvenimo organizavimą reikia kreipti daugiau dėmesio, nes pažangesniuose kraštuose visas asmeninis ir visuomeninis gyvenimas yra persunktas ekonominės galvosenos. Reikia kaip galint greičiau šalinti didelę ekonominę neįlygybę. Darbo problemas turi spręsti darbininkų ir darbdavių dialogas. Tačiau streikas gali būti net ir dabar būtinas (68).

Ledjurio išplautas rąstas, iš kurio buvo išdrožtas meniškas kryžius (žiūr. 110 psl.)

5. POLITINĖ BENDRUOMENĖ

Atrodo, kad politinės bendruomenės vyriausias tikslas, pasak konstitucijos, yra nes kas kita, kaip “duoti geresnę apsaugą viešajame gyvenime asmens teisėms”(73). Dėl to ji pasmerkia visoki totalizmą, ir politinį autoritetą supranta ne prievartiniu būdu. Politinio autoriteto uždavinys yra “vadovauti visų piliečių energijoms bendrajam gėriui pasiekti ne mechanišku ir ne despotišku būdu, bet veikiant visų pirma kaip moralinei jėgai, kuri kreipiasi į kiekvieno laisvę ir atsakomybės sąmonę” (74).

Tai yra daugelio akyse nauja politinio gyvenimo samprata, reikalaujanti iš mūsų susipratimo ir persiorientavimo. Ji atjungia, daugelio akimis, neatjungiamą politinio gyvenimo suplakimą su prievartinėmis priemonėmis. Kiti vėl, kurie politinio

gyvenimo nelaiko prievartos apraiška, yra linkę jį suvokti kaip mechanišką reiškinių. Jie mano, kad politinius uždavinius paskirstyti ir visuomenę politiškai suorganizuoti galima grynai statistiniu būdu, tarsi kokia automatiška, labai sudėtinga skaičiavimo mašina. Konstitucijos politinio gyvenimo samprata iškelia grynai žmogišką šios veiklos pobūdį ir pasisako prieš mechaninį jo supratimą.

Konstitucija, nors labai realistiškai ir moderniai žiūrėdama į politinio gyvenimo apraiškas, nesivaržo pakartoti seną principą, kad politinė valdžia yra iš Dievo. Tačiau tai nereiškia, kad ši valdžia būtų absoliutinė. Ji yra ribota. Konstitucija pastebi, kad piliečiai turi teisę ginti savo teises prieš valdžios piktnaudžiavimą(74). Aplamai reikia rūpintis nesuteikti politinei valdžiai per daug toli siekiančių teisių. Populiari pažiūra, kad politinė valdžia — tai viskas, nėra teisinga.

*buvau, kada Jis prisikėlė,
tuščio kapo kiaurymės nasruos.
Aš mačiau, kai dangus prasivėrė —
angelai laukė Jo amžinybės namuos...*

*Aš daugiau kojomis akmenis kietus,
tuščio kryžiaus kamieną glaudžiau...
Tarp savųjų ieškojau sau vietos
ir gyvenimu mirtį baudžiau...*

*Aš buvau, kada Jis prisikėlė,
pažadėtos vilties laukime...
Nors seniai basas kojas užgėlė
pakelės akmenų staugime...*

Kun. Valerijus Rudzinskas

Tautinės politikos reikalu konstitucija sako: “Piliečiai turi ugdyti tėvynės meilės ir lojalumo dvasią, tačiau nepasidaryti siaurapročiais. Tai reiškia, kad jie visada turi turėti prieš akis visos žmonijos gerovę”(75). Mažumų teisės turi būti pripažįstamos, neapleidžiant pareigų politinei bendruomenei. Mes gyvename tokiais laikais, “kuriais nuolat auga pagarba kitų pažiūrų ir kitų religijų žmogui”(73).

Toliau konstitucijoje kalbama apie Bažnyčios santykius su politine sritimi. Bažnyčia nėra sujungta su jokia politine sistema. Bet kadangi žmogaus horizontai yra platesni už vien žemiškuosius reikalus, Bažnyčia atlieka savo uždavinį įvairiose tautose ir valstybėse. Ji turi daug pagarbos žemiškai valstybei.

Tarp žemiškųjų ir antgamtinių dalykų yra glaudus ryšys. Bažnyčia naudojasi žemiškaisiais dalykais, tačiau “ji nededa savo vilčių į tas privilegijas, kurias jai suteikia civilinė valdžia. Ji greičiau yra pasiruošusi atsisakyti naudotis tomis

teisėmis, kurios jai iš tikrųjų priklauso, jeigu paaiškėja, kad naudojimasis jomis meta šešėlį jos liudijimo nuoširdumui ar kad nauji laikai reikalauja naujų metodų”(76). Tačiau tai nereiškia, kad kokia nors politinė valdžia turėtų teisę bet kada ir bet kur kliudyti Bažnyčiai. Ji “privalo turėti tikrą laisvę skelbti tikėjimą, dėstyti visuomeninį mokslą, laisvai atlikti savo vaidmenį žmonių tarpe ir taip pat pareikšti moralinį įvertinimą tuose dalykuose, kurie liečia viešąją tvarką, kai to reikalauja pagrindinės asmens teisės ar sielų išganymas. Tada ji gali naudotis visokiomis priemonėmis, bet tik tomis, kurios derinasi su Evangelija ir atitinka bendrąjį gėrį, atsižvelgiant į laikų ir aplinkybių įvairybę”(76).

Iš šio formulavimo matome, kad Bažnyčia ir sau nereikalauja neribotų teisių, tačiau ji neatsisako vaidinti gyvo vaidmens visuomenėje, ypač kai iškyla pagrindinių žmogaus asmens teisių klausimas.

(B.d.)

MARIJOS VAIDMUO ŠIŲ LAIKŲ KRIKŠČIONIŠKAJAME ATSINAUJINIME:

Antrojo Vatikano susirinkimo, popiežių enciklikų ir Marijos apsireiškimų šviesoje

KĘSTUTIS TRIMAKAS

Krikščioniškojo atsinaujinimo pagrindas yra Kristus. Jis yra tas, kuris žmonijoje visa daro nauja. “Sena” yra tai, kas tik žmogiška, be Dievo, visų prasčiausia — nuodėmė. “Nauja” yra tai, kas žmoguje Dievo pakeičiama atleidimu, pašventinimu, sudievinimu. Tame pakeitime veikia visi trys Dieviškosios Trejybės asmenys. Betgi to pakeitimo mastas yra Kristus, žmogumi tapęs Dievo Sūnus. Jis — pagrindinis Veikėjas, jungiąs visus jo išganomuosius žmones į save, į savo Mistinį Kūną, Bažnyčią.

Savo nepalyginamu dosnumu Dievas nori, kad kūriniai su juo bendradarbiautų ir kad jo dovanos — bent kai kurios — būtų teikiamos vieniems per kitus, paprastai — per arčiau jo esančius tiems, kurie toliau nuo jo. Žmonijos išganyme ir pašventinime toks žmonių tarpusavis bendravimas vadinasi šventųjų bendravimu.

Žmonijos išganymo darbe Marija buvo pati artimiausia Jėzui Kristui. Ji nuolankiai sutiko tapti jo Motina. Joje Dievo Sūnus priėmė žmogiškąją prigimtį. Ji jį pagimdė, augino, lydėjo misijinėse kelionėse troškimais ir malda — iš arti ir iš toli: išprašė pirmą stebuklą Kanos vestuvėse, su Sūnumi kartu kentėjo jo kančioje ir mirty; džiaugėsi jo prisikėlimu ir dangun žengimu ir su jo apaštalais maldoje sulaukė Šventosios Dvasios. Artimiausia Išganytojui, išganymo darbe ji buvo jo bendradarbė.

Ar Marija turi kokią vaidmenį tolimesniame, ypač šiuolaikiniame krikščioniškajame atsinaujinime, t.y. jos Sūnaus jau atliktą išganomąjį darbą pritaikant šių laikų žmonėms, kur, kas “sena” ir nuodėminga, pakeičiama į “nauja” ir šventa? Galima su pagrindu nujauti, kad jai dera ir čia vaid-

menį turėti. Juk, jei buvo pati artimiausia bendradarbė Išganytojui žmonijos išganymo darbe, tai derėtų, kad kaip nors bendradarbiautų išganomojo darbo vaisius perduodant žmonėms. Ar taip iš tikro yra? Ir, jei taip, tai koks tas josios vaidmuo yra?

Kristus yra savo Motinos egzistencijos prasmuo — vakar, šiandien ir rytoj. Tad atsakymų į šiuos klausimus ieškosime jame ir jo džiaugsmingoje Naujienoje — Evangelijoje. Pirmiausia apžvelgsime Evangeliją aiškinančios Bažnyčios mokymą, išreikštą šiems laikams skirtame Bažnyčios visuotiniame susirinkime, šių laikų žmonėms taikomose popiežių enciklikose bei jų pačių elgesyje. Po to atkreipsime dėmesį į šių laikų Švč. Marijos apsireiškimus. Palyginę ir radę damą tarp Evangeliją aiškinančios Bažnyčios mokymo ir tų apsireiškimų turinio, teigsime, kad Jėzaus ir žmonių Motina, plačiai pasaulyje pasireikšdama, atlieka svarbų vaidmenį krikščioniškajame atsinaujinime, ypač dabar žmonijai artėjant į 2000-uosius metus.

I. KĄ MOKO ŠIŲ LAIKŲ BAŽNYČIA APIE ŠVČ. MARIJĄ

“Pažinimas tikros katalikų doktrinos apie Palaimintąją Mergelę Mariją visada bus raktas tiksliai suprasti ir Kristaus paslaptį, ir Bažnyčios paslaptį” (popiežius Paulius VI).

Pijus XII (1939-1958)

“Tarp popiežių, Pijus XII yra davęs reikšmingiausią duoklę Marijos teologijai bei viešajam pamaldumui” (M.O’Caroll, “Theotokos”, 290 psl.). Nekalčiausiai Marijos Širdžiai jis paaukojo žmoniją 1942 m. bei Rusiją enciklika “Sacro vergente an-

no” 1952 m., paskelbė Marijos metus (1953-1954 ir 1957-1958) ir dvi šventes visai Bažnyčiai: Marijos Karalienės ir Nekalčiausios Marijos Širdies.

Svarbioj “Mystici corporis” enciklikoj 1943 m. šis popiežius aiškino, kaip Marija yra mistinio Kristaus Kūno visų narių Motina. Reikšminga bule “Munificentissimus Deus” jis paskelbė Marijos dangun paėmimo dogmą. 1951 m. enciklikoj “Ingruentium malorum” dėstė apie Marijos rožinio dvasinę galią, o 1953 m. enciklikoj “Ad Caeli Reginam”, paskelbdamas Mariją esant Karaliene, įvedė jos šventę.

Jonas XXIII (1958-1963)

Šis žmoniškasis popiežius enciklikoje “Gratia recordati” Švč. Mariją pavadino “išganymo priežastimi visai žmonių giminei”, o sušaukdamas bei atidarydamas II Vatikano suvažiavimą, jį pavedė jos bei josios sužadėtinio Juozapo globai.

II Vatikano suvažiavimas

II Vatikano suvažiavimo tikslas buvo Bažnyčios vidinis atsinaujinimas. Tam tikslui pasiekti pirmiausia reikėjo suvokti ir aptarti, kokia yra Bažnyčios prigimtis bei paskirtis. Dogmatinėje konstitucijoje “Lumen gentium” Bažnyčia buvo aptarta dviem biblinėm sąvokom: 1. kaip mistinis Kristaus Kūnas ir 2. kaip Dievo tauta. Toje pačioje konstitucijoje buvo ryškinama ir Marijos vieta Bažnyčioje: “Išdėstydamas mokslą apie Bažnyčią, kurioje dieviškasis Atpirkėjas veikia mūsų išganymui, šventasis Sinodas taip pat rūpestingai siekia nušviesti du dalykus: palaimintosios Mergelės vaidmenį įsikūnijusio Žodžio ir Mistinio Kūno paslapyje ir atpirtųjų žmonių prievoles Dievo Gimdytojai, Kristaus ir žmonių, ypač tikinčiųjų, Motinai”.

Šio Sinodo argumentas yra toks: Marija, Jėzaus Motina, bendradarbiavo su savo Sūnumi žmonijos išganymo darbe nuo pat pradžios. Pagal laisvą Dievo norą, ji

tebebendradarbiauja su Sūnumi tame išganymo darbe ir Bažnyčioje. Duodamos citatos, nušviečia šį argumentą.

“Šią mergelės Motinos vienybę su Sūnumi išganymo darbe regime nuo pat Kristaus prasidėjimo iki mirties” — jį priimant, pagimdant, paaukojant šventykloje, viešajame jo gyvenime. “Tokiu būdu ir palaimintoji Mergelė keliavo tikėjimo taku ir ištikimai palaikė vienybę su Sūnumi iki kryžiaus, prie kurio ne be Dievo plano stovėjo (plg. Jn 19,25). Ten ji skaudžiai kentėjo drauge su savo Vienatiniu ir motinos širdimi jungėsi su jo auka, meilingai sutikdama, kad būtų aukojama jos pagimdytoji atnaša”. Pagaliau Marijai ir apaštalams meldžiantis, atėjo Šventoji Dvasia. Josios atėjimu žmonių išganymo paslaptis buvo iškilmingai apreiškta.

Marijos vienybė su Sūnumi išganymo darbe — laisvu Dievo noru — tęsiasi Bažnyčioje. “Juk visa išganingoji palaimintosios Mergelės įtaka žmonijai kyla ne iš kokios nors vidinės būtinybės, bet iš laisvo Dievo noro... Tai jokių būdu netrukdo tikintiesiems betarpiškai jungtis su Kristumi, bet, priešingai, dar padeda”.

“Pradėdama, pagimdyma, augindama, paaukodama šventykloje Kristų Tėvui, drauge kentėdama su mirstančiu ant kryžiaus Sūnumi, nepalyginamu būdu ji padėjo Atpirkėjui įvykdyti savo uždavinį — klusnumu, tikėjimu, viltimi ir uginga meile atstatyti antgamtinį sielų gyvenimą. Todėl malonės plotmėje ji tapo mūsų motina”.

“Ši Marijos motinystė malonės plane prasidėjo, kai apreiškimo metu ji ištikimai pareiškė savo sutikimą, kurį nesvyruodama išlaikė po kryžiumi. Ta motinystė nepaliaujama tęsiasi, iki visi išrinktieji bus galutinai apvainikuoti. Paimta į dangų, nesiliovė eiti šių išganingų pareigų, bet daugerio pu užtarimu ir toliau neša mums amžinojo išganymo dovanas. Motiniškos meilės vedama, ji rūpinasi savo Sūnaus broliais, kurie dar tebekeliauja, pavojų ir

Pamaldos prie karstų su mirusiųjų palaikais.

vargų supami, iki pasieks laimingą tėviškę”.

Tad Atpirkėjo Motina yra ir atperkamujų Motina. Ir Dangun Paimtoji tebesirūpina žemėj likusiais vaikais, kad ir jie pasiektų dangų.

Marija, kaip motina ir mergelė, yra Bažnyčios paveikslas bei dorybių pavyzdys. Ji “sujungia ir atspindi savyje didžiausias tikėjimo tiesas... Ji veda tikinčiuosius į savo Sūnų bei jo auką ir meilę Tėvui. Bažnyčiai žmonijos akivaizdoje skelbiant ir savyje vaizduojat Kristų, pačioje Bažnyčioje pirmoji jo atvaizduotoja yra jo Motino Marija. “Tos Mergelės gyvenimas yra motiniškos meilės pavyzdys, kuris turi įkvėpti visus padedančius Bažnyčiai vykdyti jos apaštalavimo uždavinį — atgimdyti žmones”.

II Vatikano susirinkimo didelis nuopelnas

yra tai, kad išryškino Marijos vaidmenį pačioje Bažnyčioje — ją esant Bažnyčios nare, bet kartu jos Sūnaus išganomųjų motina.

Paulius VI (1963-1978)

Šis popiežius taip pat rodė didelį pamaldumą Švč. Marijai. Matydamas, kad II Vatikano suvažiavimas Bažnyčios konstitucijoje Marijai skirtame skyriuje išdėstė daug prasmingų dalykų, jis tą skyrių taip aptarė: “Lyg koks nepalyginamas himnas Dievo Gimdytojos Mergelės garbei”. Nežiūrint to, tas suvažiavimas nepasakė to, ko daugelis norėjo. Tad pats popiežius, suvažiavimo trečiosios sesijos pabaigoje savo kalboje tai padarė: “Todėl palaimintosios Mergelės garbei ir mūsų paguodai skelbiame švenčiausiąją Mariją esant Bažnyčios Motina, tai reiškia, Motina visos krikščionių bendrijos...” Ta pačia proga maldoje jis at-

naujino Pijaus XII padarytą visos žmonijos paaukojimą Nekalčiausiai Marijos Širdžiai.

Marijos apsireiškimų 50 m. sukakties proga Paulius VI, nuvykęs į Fatimą, pasi-aukojimą Nekalčiausiai Marijos Širdžiai atnaujinio. Kitais metais Dievo tautos Credo — tikėjimo išpažinime paryškino Bažnyčios Motinos vaidmenį šiais žodžiais: “Mes tikime, kad Švč. Dievo Motina, naujoji Ieva, Bažnyčios Motina, tebetęsia danguje savo motiniškąjį vaidmenį Kristaus narių atžvilgiu, bendradarbiaudama dieviškos gyvybės gimdyne bei ugdyne išganomųjų sielose”.

Marijai pamaldumo vertę, praktiką bei prasmę Paulius VI palietė apaštališkose egzortacijose, “Signum magnum” (1967) ir “Recurrrens mensis October” (1968, apie rožinį spalio mėnesį) bei apaštališkoj konstitucijoj “Marialis cultus” (1974).

Jonas Paulius II (1978 —)

Žinomas yra Bažnyčiai dabar vadovaujančio popiežiaus Jono Pauliaus II pasišventimas Marijai. Jis jai dedikavo savo pontifikatą jau anksčiau pasirinktu šūkiu “Totus tuus Maria” (visas Tavo, Marija). Savo pirmosios enciklikos “Redemptor hominis” pabaigoje jis prašo ją, “kad teiktųsi toje žmonijos naujojo Advento (Sekminių) maldoje būti su mumis”.

Savo apaštališkose kelionėse Jonas Paulius II aplankė daug Marijos pasirodymų vietovių-šventovių: Čenstahavą, Guadalupe, Knock, Efezą, Aparecidą, Altotting, Loretto, Fatimą, Liurdą ir kt. Po atentato (1981.5.13) prieš jo gyvybę, pagijęs, 1982 m. nuvyko į Fatimą padėkoti Švč. Marijai už gyvybės išgelbėjimą ir paaukoti Nekalčiausiai Marijos Širdžiai visą pasaulį.

Savo enciklikose (kaip “Redemptor hominis”, “Dives in misericordia”, “Laborem exercens”), apaštališkose egzortacijose bei pamoksluose Marijos šventovėse Jonas Paulius vis iškelia Marijos vietą krikščionių gyvenime. Tačiau niekur kitur taip ryškiai

jis neišgvildena Marijos vaidmens Bažnyčioje, kaip enciklikoje “Mater Redemptoris” (1987).

Jono Pauliaus II “Atpirkėjo Motina”

Ši popiežiaus Jono Pauliaus II enciklika buvo skirta ypatingiems Marijos metams (1987-1988) prieš 2000-uosius metus. Enciklika ypačiai pagauna išganymo istorijos tėkmę bei šio antrojo tūkstantmečio reikšmę. Joje popiežius gvildena Marijos vaidmenį išganymo istorijos raidoje ir Kristaus gimimo 2000-osios sukakties fone. Jis teigia, jog verta “pabrėžti Kristaus Motinos išskirtinį buvimą istorijoje, ypač laike šių paskutiniųjų metų, vedančių į 2000-uosius metus”. Juk kaip jos vaidmuo buvo svarbus pirmajame advente, laukiant Mesijo, taip jos vaidmuo svarbus dabar naujame advente. Popiežius tai suakčiai duoda lyg naujo Kristaus atėjimo reikšmę, o Marijai - vaidmenį paruošti tikinčiuosius, Bažnyčią ir net žmoniją tam Kristaus atėjimui.

Ši enciklika išskirtinai tinkama užsibrėžtam popiežiaus tikslui — “svarstyti apie Marijos vaidmenį Kristaus paslapytyje ir jos veiksmingą bei pavyzdį duodantį buvimą Bažnyčios gyvenime”.

Marijos vaidmuo Kristaus paslapytyje. Išganymo istorijoje Marija buvo prieš Kristų. Ji paruošė kelią jo atėjimui, pati tam paruošta Nekaltuoju Prasidėjimu.

Tikėjimas yra kontaktas su Dievo paslaptimi. Ir Marija tikėjimu tapo ir buvo kontakte su Dievo, tapusio žmogum, paslaptimi. Jos gyvenimas žemėje su Jėzumi buvo vidinė, piligriminė kelionė tikėjimu, paklusnumu ir neperskiriamu ryšiu bei bendradarbiavimu su Sūnumi žmonijos išganymo darbe.

Švč. Jėzaus Motina atliko tą piligriminę kelionę, bet toji kelionė buvo ne vien asmeninė, bet kartu ir bendruomeninė, t.y. įjungta į visos Dievo tautos istoriją: ji ėjo pirma ir prieky Dievo tautos, kaip pavyzdys

tikėjime, meilėje ir tobuloje vienybėje su Kristumi.

Marijos buvimas Bažnyčios gyvenime. Marija yra Dievo tautos, Bažnyčios, piligriminėje kelionėje — žmogaus istorijoje per vietas ir laiką, bet dar labiau — sielų istorijoje.

Juk ji pirmoji įėjo į Kristaus Dievo Sūnaus įsikūnijimo paslaptį, per tikėjimą apreiškimo metu. Po Kryžiaus aukos Prisikėlimu jos tikėjimas buvo patvirtintas. Tuo tikėjimu ji dalinosi su apaštalais iki Sekminių, po kurių apaštalai apie Kristų liudijo kitiems. Betgi Marijos tikėjimas lieka “Bažnyčios širdyje, kaip koks Dievo apreiškimo paliktasis turtas. Ir visi, kurie iš kartos į kartą priima Bažnyčios apaštališkąjį liudijimą, dalijasi tuo slėpingu palikimu ir, tam tikra prasme, dalijasi Marijos tikėjimu”.

“Marijos tikėjimas, per Bažnyčios apaštališkąjį liudijimą, tam tikru būdu vis tampa piligriminės Dievo tautos tikėjimu... Tai tikėjimas, kuris perduodamas kartu ir per protą, ir per širdį. Jis nuolatos įgyjamas bei atgaunamas per maldą”. Todėl “Bažnyčia savo apaštališkajame darbe pagrįstai žvelgia į tą, kuri pagimdė Šventąją Dvasią pradėtą Kristų... kad ir per Bažnyčią Kristus gimtų ir didėtų tikinčiųjų širdyse”.

Savo motinyste Šventoje Dvasioje Kristaus Motina bendradarbiauja Motinos Bažnyčios sūnų bei dukterų gimdyje bei ugdyje. “Krikščionys pastebi ir išgyvena josios motinystę Šventoje Puotoje — Atpirkimo paslapties liturginiame šventime — kuriame tampa Kristus jo tikras kūnas, gimęs iš Mergelės Marijos... Marija veda tikinčiuosius į Eucharistiją”.

Dievo tautos piligriminė kelionė žmonijos istorijoje tebesitęsia. Toje kelionėje Palaimintoji Mergelė Marija tebeeina pirma Dievo tautos, pirma kiekvieno žmogaus, kiekvienos bendruomenės, kiekvienos tautos ir visos žmonijos”. Jos asmeninė piligriminė kelionė jau baigta. Ji jau peržengė ribą iš

tikėjimo į viziją veidas į veidą, ir kaip tik dėl to, ji yra Dievo tautos eschatologinis išsipildymas”. Tad ji yra “vilties bei paguodos ženklas”, Jūros Žvaigždė, į kurią gali pakelti akis visi, kurie dar žemėje piligriminę kelionę seka Kristų, siekdami nugalėti nuodėmę bei įgyti šventumą.

Artėjant Kristaus gimimo sukakčiai. “Šiandien, kai toji tikėjimo piligriminė kelionė artėja prie krikščioniškųjų 2000-ųjų metų pabaigos, Bažnyčia II Vatikano suvažiavimo mokymu kreipia mūsų dėmesį į savo pačios vaizdą, “kaipo Dievo tautos tarp tautų žemėje”. Šiame budėjimo laike Marija su tuo pačiu tikėjimu, kuris įgalino ją būti palaiminta... yra Bažnyčios darbe, kad kurtų savo Sūnaus Karalystę pasaulyje”.

Enciklikos gale popiežius išreiškia įsitikinimą, kad Marija dalinasi su šių laikų žmonėmis, šeimomis bei tautomis jų sudėtingomis problemomis; raštą užbaigia Advento liturgijos malda į Mariją: “Pagelbėk savo žmonėms, kurie parkrito, bet bando vėl pasikelti”.

Šių laikų Bažnyčios dėmesys Švč.

Marijai (santrauka)

Šių laikų Bažnyčia skiria daug dėmesio Švč. Marijai. Daug dėmesio jai skyrė tiek dokumentuose, tiek bažnytiniame gyvenime visi popiežiai: Pijus XII, Jonas XXIII, Paulius VI ir dabartinis Jonas Paulius II, o taipogi atitinkamą dėmesį davė II Vatikano bažnytinis susirinkimas. Jei anksčiau Bažnyčia kreipė dėmesį į pačios Marijos privilegijas, skelbiant ją esant Dievo Motina (Efezo visuotinis Bažnyčios susirinkimas 431 m.), o pereitame šimtmetyje ją esant nekaltai be gimosios nuodėmės Pradėtają, tai šiuo metu, nors ir nepamirštant josios privilegijų, kaip jos paėmimo į dangų (dogma paskelbta 1954 m.), dėmesys ypač kreipiamas į jos buvimą mistinio Kristaus Kūno, Bažnyčios ir visos žmonijos Motina, arba net tiesiog — į josios buvimą ir veikimą Bažnyčioje. O jos veikimas kaip

Iškasa mirusių lietuvių palaikus grąžinti į Lietuvą ... po 48 metų.

tik pasireiškia štai kuo: 1. Kadangi ji pirma tikėjimu suėjo į kontaktą su Kristaus, žmogumi tapusio Dievo Sūnaus, paslaptimi, Dievo valia — Šventosios Dvasios veikimu ji ir dabar padeda žmonėms tikėjimu sueiti į kontaktą su tąja Kristaus paslaptimi 2. Ji, kaip Kristaus Motina, savo dvasiniu motiniškumu bendradarbiauja su Sūnumi ir Šventąja Dvasia, padėdama Kristui Dievo malone gimti ir gyventi jo mistinio Kūno nariuose.

Taipogi Bažnyčia yra paskelbusi šias tikrovės: 1. Marijos dangun paėmimo, 2. Ją esant Danguis ir žemės karaliene ir 3. Nekalčiausiąją Marijos Širdį. Marijos dangun paėmimas ir josios buvimas Danguis ir žemės karaliene nurodo jos amžiną padėtį, iš kurios ji veidas į veidą Dievo aki-vaizdoje jai suteiktąją meilės įtakos galia

kviečia ir traukia žemėje esančiuosius savo vaikus į dangų. O Nekalčiausioji Marijos Širdis turi esminį ryšį su josios Nekaltuoju Prasidėjimu bei buvimu Išganytojo Motina-Padėjėja jo išganyto darbe (žr. Simeono pranašystę: “Tavo širdį pervers kalavijas”; Lk 2,19). Nekalčiausioji Marijos Širdis yra gyvoji pasekmė Dievo visiškos pergalės prieš šėtoną; Nekaltąja Širdimi mylinčiai Marijai dabar leista šiais laikais vesti žmones į Dievo pergalę prieš blogį, o josios globoje rožiniu besimeldžiantieji semiasi jos ir jos Sūnaus gyvenimu nupelnytus tur- tus. Ir ji visada veda jai atsiduodančius pas savo Sūnų Eucharistijoje.

Tai taip šiais laikais Bažnyčia suvokia Motinos Marijos buvimą bei veikimą jos pačios ir jos narių gyvenime. O tai su- vokiant, tuo pačiu ryškėja Marijos vaidmuo

TIKRAS DIEVO GARBINIMAS

CHIARA LUBICH

“Tikrieji garbintojai šlovins Tėvą dvasia ir tiesa” (Jn 3,23).

Tai Jėzaus žodžiai, kuriuos jis pasakė samarietėi. Pašnekesy su Jėzumi samarietė priminė jam ilgai trunkantį ginčą tarp žydų ir samariečių dėl autentiškos vietos, kur reikia garbinti Dievą. Mūsų protėviai — ji sakė — garbino ant to kalno (Gerizimo), o jūs sakote, kad Dievą reikia garbinti Jeruzalėje. Ką mes turime daryti? Kur tikrai yra garbinimo vieta? Kur mes galime rasti Dievą? Jėzus jai atsakė, kad atėjo laikas, jog Dievo garbinimui nereikės specialios vietos. Jis bus garbinimas dvasia ir tiesa.

Kai Jėzus kalbėjo apie garbinimą dvasia ir tiesa, jis nesakė, kad tai turi būti daroma tik vidiniu būdu, visiškai atsiejant nuo bet kokios išorinės formos. Jis nesakė, kad išorinė maldos išraiška ir viešos pamaldos, kaip liturginės, bendruomeninės maldos, giesmės ir t.t., neturi daugiau jokios vertės. Jis tik nurodė, kad atėjo įvesti tobulą garbinimą.

Garbinimas “dvasia ir tiesa” Jėzui nebuvo priešingybė Dievo garbinimui Jeruzalės šventovėje, ar bendrai pagal judaizmo tradiciją. Kaip tik priešingai, Jėzus pats

šiuolaikiniame krikščioniškajame atsinaujinime: nors jau paimita į dangų, savo buvimu, veikimu ir karališkąja meilės įtaka širdims ji yra galinga Padėjėja savo Sūnui keisti jiems beatsiveriančius žmones: iš to, kas “sena” ir nuodėminga — į tai, kas “nauja” ir šventa.

Toks Marijos vaidmuo yra visais laikais, tačiau Bažnyčia, ypač dabartinis popiežius Jonas Paulius II, tvirtina, kad tokį vaidmenį ji atlieka ypač šiais laikais, žmonijai žengiant į 2000-uosius Kristaus gimimo sukaktuvinius metus.

(Bus daugiau: III Švč. Marija apsireiškimuose)

užtikrino: “Išganymas ateina iš žydų” (Jn 4,22). Dievas apreiškė savo buvimą “vietą” pačiame atėjusio Jėzaus asmenyje. Per jį ir vienybėje su juo — jo Dvasios tiesoje — mes dabar aukojame Tėvui tokį garbinimą, kurio jis iš mūsų laukia.

Ką iš tikrųjų reiškia “garbinti Tėvą dvasia ir tiesa”? “Dvasia” yra Šventoji Dvasia, Tėvo duota dovana mums per Jėzų, kad būtų transformuotos mūsų širdys, kad suprastumėm Jėzaus žodžius ir juos paverstumėm savo gyvenimu. “Tiesą” gi Tėvas apreiškė mums per savo Sūnų Jėzų. Ji yra tas žodis, kurį Jėzus mums sako Tėvo vardu: tai yra pats Jėzus — Tiesa.

Taip svarstant, prasmė darosi aiški. Mes garbiname ir aukštiname Tėvą, kai veikiant Šventajai Dvasiai, stengiamės eiti tuo tiesos keliu, kurį mums nurodė Jėzus. Tas naujas garbinimas, kurio Tėvas iš mūsų nori, yra tai, kad mūsų gyvenimas būtų tobuloje harmonijoje su Jėzaus žodžiais.

Čia mąstomi Jėzaus žodžiai sako mums kai ką labai svarbaus: gražiausią dovaną Dievui mes galime aukoti, gyvendami pagal Jėzaus žodžius. Dangiškasis tėvas džiaugiasi, matydamas, kad mes tikrai stengiamės jo Sūnaus mokymą paversti mūsų gyvenimu.

Tikras garbinimas, autentiškas atnašos aukojimas reiškiasi Jėzaus įsakymų vykdymu: nusižeminimu, neprisirišimu prie gėrybių, nuoširdumu, išmintingumu, teisingumu, tvirtumu, pakeliant sunkenybes ir bandymus, gailestingumu, artimo pagalba. Mūsų harmoningas sugyvenimas ir vienas kito mylėjimas atnašą daro labiausiai autentiška.

Leiskime tad Šventajai Dvasiai veikti, kad ji uždegtų mumyse uolumo ugnį, duotų šviesą suprasti Jėzaus žodžius, ypač jo naująjį įsakymą. Būkime atviri vidiniam akstinui, kurį ji duoda jo žodžiams vykdyti. Taip darydami, mes garbinsime Dievą jam labiausiai patinkamu būdu ir teiksime jam tobuliausią šlovę.

Iš anglų kalbos išvertė Kostas Paulius

KAS MUMS YRA JĖZUS

PARUOŠĖ P. DAUGINTIS, S. J.

Mūsų kūnas ir dar labiau dvasia yra reikalingi nuolatinio atsinaujinimo. Kitaip — ir dvasia, ir kūnas vis silpnės. Dvasios siekiai, vertybės, išblės, sunyks, bus nustumtos į šalį. Taigi mūsų sielos dvasiniai, kultūriniai bei religiniai siekiai vis reikalingi atnaujinimo, atšviežinimo. Kartais net reikia naujo atgimimo. Tokio atsinaujinimo ar atgimimo ypač reikia tada, kai mūsų gyvenimas tampa nei šiltas, nei šaltas, o tik drungnas. Manau, kad daugumas mūsų yra tokie drungni.

Dabar mūsų tėvynėje vyksta daug pasikeitimų. Tautiečiai iš mūsų daug ko laukia. Ir jie turi teisę laukti bei reikalauti. Bėgdami iš tėvynės, mes išsinešėme įvairių dvasinių vertybių, kurias tėvynėje okupantai stengėsi užgniaužti ir išnaikinti. Čia, išeivijoje, mes įsigijome nemaža ir materialinių vertybių. Turime jomis ir su savo tautiečiais Lietuvoje pasidalinti. Materialinė parama jiems yra reikalinga, bet dar labiau — dvasinė. Prie šių dvasinių vertybių labiausiai mes galime juos patraukti savo pavyzdžiu. Tad pirmiausia mes patys turime atsinaujinti ir tomis dvasinėmis vertybėmis užsidegti.

Šiame rašinyje pagal vysk. Baltakio sielovados „Dvasiniam atsinaujinimui programos projektą“ bus pateikti Šv. Rašto žodžiai, įvairios mintys, atliktini pratimai, susimąstymai ir maldos, padedančios tam dvasiniam atsinaujinimui ir atgimimui.

I. Kas man yra Jėzus?

Pirmiausia pažvelkime į Jėzaus „paveikslą“, kurį Evangelijoje piešia tie, kurie kartu su juo buvo arba girdėjo iš tų, kurie su juo bendravo. Pažiūrėkime į Evangeliją pagal Morkų.

1,21-28: sinagogoje žmonės stebėjosi jo mokymu, nes jis mokė kaip turintis galią, o ne kaip Rašto aiškintojai.

2,3-12: ten pasakojama apie paralyžuotąjį, draugų nuleistą pro lubas prie Jėzaus kojų. Jėzus jam atleido nuodėmes ir visiems pasakė: „Bet kad žinotumėte Žmogaus Sūnų turint galią atleisti žemėje nuodėmes, — čia jis tarė paralyžuotajam, — sakau tau: kelkis, imk savo neštuvus ir eik namo!“

8,27-30: prie Pilypo Cezarėjos kaimo Jėzus klausia apaštalus: „O jūs kuo mane laikote?“ Petras visų vardu atsako: „Tu esi Mesijas“. Pagal Mato Evangeliją Simonas Petras atsakęs: „Tu esi Mesijas, gyvojo Dievo Sūnus!“

9,1-13: Jėzaus atsimainymo metu kalne iš debesies nuskambėjo balsas: „Šitas mano mylimasis Sūnus. Klausykite jo!“

10,46-52: čia kalbama apie Jericho neregį, kuris šaukė: „Jėzau, Dovydo sūnau, pasigailėk manęs!“ Tuomet Jėzus jam tarė: „Eik, tavo tikėjimas išgelbėjo tave“. Jis tuoj praregėjo ir nusekė paskui Jėzų keliu.

Taigi iš šių ir kitų vietų aiškėja, kokį Jėzaus „portretą“ piešia Šv. Raštas. Jėzus tai yra tas, kuris gydo, atleidžia, guodžia, myli, supranta, padeda, moko, įspėja, įprasmina, išklauso, išlaisvina iš blogio, atleidžia nuodėmes.

Dėl Jėzaus darbų, žodžių ir įžvelgiamų savybių žmonės davė įvairius titulus ir į jį kreipdavosi įvairiais vardais: Išganytojas, Viešpats, Žmogus, Gelbėtojas, Pranašas, Žmogaus Sūnus, Kelias, Tiesa, Meilė, Patarėjas, Dievo Žodis, Dievas...

Pagalvokime, kuris mums iš šių Jėzaus titulų yra artimiausias, daugiausiai pasakantis.

II. Ką Jėzus teikia žmogui?

Su Jėzaus titulais ir kreipiniais į jį artimai rišasi Gerosios naujienos ir Dievo karalystės suvokimas. Mums, apie tai dažnai girdimiems, ji neatrodo tokia didelė naujiena. Tačiau ta Geroji naujiena ir Dievo karalystė yra tikrai nuostabi! Jėzus tai mėgė pasakyti Nazareto gyventojams sinagogoje pranašo Izaijo žodžiais: „Viešpaties Dvasia su manimi, nes jis patepė mane, kad neščiau Gerąją naujieną vargdieniams. Pasiuntė mane skelbti belaisviams išvadavimo, akliams — regėjimo: siuntė vaduoti prislėgtųjų ir skelbti maloningųjų Viešpaties metų“ (Lk 4,18-19).

Izraelio tautoje „maloningieji Viešpaties metai“ buvo kas 49 metai. Jie buvo jubiliejiniai metai. Tuos metus vyriausiojo kunigo pavedimu paskelbus, žydų tautos kaliniai būdavo paleidžiami iš kalėjimo; jeigu žydas buvo tapęs vergu, jį paleisdavo iš vergijos; vargdieniai, skolininkai būdavo visai atleidžiami nuo skolos išmokėjimo, o parduota žemė grąžinama pardavėjo šeimai. Taigi jubiliejinų maloningųjų Viešpaties metų paskelbimas vargdieniams, prislėgtiesiems, kaliniams ir vergams buvo tikrai nuostabi, džiugi Geroji naujiena.

Jėzus, paskaitęs tuos žodžius, pasakė, kad „šiandien išsipildė ką tik girdėti Šv. Rašto žodžiai“. Paskui pridėjo, kad su juo yra Dievo Dvasia, jis — Mesijas, Pateptasis, Viešpaties įgaliotinis paskelbti Gerąją naujieną — prasidedančius jubiliejinus metus žydų tautai ir visai žmonijai dvasinėje, religinėje srityje.

Jėzus iškalbingai skelbė tą Gerąją naujieną ir plačiai vykdė žmonių išlaisvinimą iš blogio, nuodėmės ir šėtono vergijos. Pasklaidykime Evangelijų puslapius, kur pasakojama apie Jėzaus kalbas, nuodėmių atleidimą, ligonių pagydymą. Žmonės mėgindavo Jėzų sulaikyti, kad jų nepalikytų, o jis jiems sakydavo, kad ir kitiems miestams turįs skelbti Gerąją naujieną apie

Dievo karalystę, nes tam ir esąs siųstas (Lk 5,42-44). Jis siųsdavo skelbti tos savo Gerosios naujienos ir apaštalus, pirma jiems suteikęs galią tramdyti demonus ir gydyti ligas (Lk 9,1-10). Jėzus tai vykdė tada ir tebevykdo dabar pats, per savo Bažnyčią, per tikinčiųjų bendruomenės narius.

Kaip suprasti Danguos karalystę, kas ji yra? Šeštame Mato Evangelijos skyriuje, kur kalbama apie išmadą, pasninką ir „Tėve mūsų“ maldą, ji nurodoma kaip ta, kurioje karaliauja Dievas. Tačiau karalystės Valdovas ir Viešpats parodomas kaip dangiškasis Tėvas. Visi pavaldiniai yra jo įsūnyti vaikai. Viešpats tėviška apvaizda visus juos globoja ir aprūpina.

Dievo karalystė yra kaip *vynuogynas*. Dangiškasis Tėvas visus kviečia darbuotis savo vynuogyne, jo karalystėje. Kiekvienas laisvai, sumaniai tedirba pagal savo gautus talentus. Jeigu kas vėlokai pakliūva į darbą vynuogyne, vis tiek gali gauti didelį užmokestį.

Dievo karalystė yra kaip linksmos vestuvės. Visi, ir turtingi, ir vargšai, yra kviečiami į valdovo sūnaus vestuves. Tačiau jie turi turėti toms iškilmėms tinkamą drabužį. Kitais žodžiais tariant — turi turėti pašvenčiamąją Dievo malonę, gaunamą per krikštą — atgimimą iš vandens ir Šv. Dvasios.

Tad Dievo karalystė jau ir čia, žemėje, yra Dievo malonėje esančio žmogaus širdyje. Kristus pamoksle nuo kalno sako, kad yra palaiminti, kurie turi vargdienio dvasią — jų yra Danguos karalystė (Mt 5,3). Taip pat Danguos karalystės paveldėtojai yra ir tie, kurie persekiojami dėl teisybės. Danguos karalystė palyginama su dirva, kurioje auga kviečiai ir raugės. Leidžiama abiem augti iki pjūties. Jo karalystė jau yra čia, žemėje, nes Jėzus ragino savo mokinius: „Pirmiausia rūpinkitės Dievo karalyste ir jos teisybe, o visa kita bus jums pridėta“. Tačiau Jėzaus išmokytoje maldoje jie yra skatinami prašyti Dievą: „Teateinie

tavo karalystė!” Dievo karalystė suprantama, kaip tiesos, teisingumo, meilės, malonės ir šventumo karalystė. Iš dalies ji yra jau šioje žemėje žmonių širdyse, bet galutinai bus pasiekta tik danguje.

Taigi per Jėzų Kristų Geroji naujiena žmogui yra išsigelbėjimas iš nuodėmės, iš piktojo valdžios ir priartėjimas prie Dievo karalystės. Kristus yra *kelias, tiesa ir gyvenimas*. Kristus nurodo kelią į Dievo Tėvo meilę ir jo karalystę savo gyvenimu, žodžiu ir įsakymais. “Kas mane myli, tas laikosi mano žodžių ir įsakymų. Tą ir mano Tėvas mylės. Mes pas jį ateisime ir apsigyvensime... Kas įtikės ir apsikrikštys, bus išgelbėtas... Kas valgo mano Kūną ir geria mano Kraują, tas pasilieka manyje, gyvena per mane, jis turi amžiną gyvenimą”. Jungimasis su juo (Komunija, malda, auka), veikimas drauge su juo (kaip vynmedžio šakelės, kaip jo paslaptingojo kūno nariai) jau ir yra tas kelias.

Taip pat Jėzus Kristus yra tiesa apie svarbiausius žmogaus dalykus (kad sutvertas Dievą garbinti, mylėti, jam tarnauti). Jis yra tiesa ir gyvenimas — ta antgamtinė tikrovė, įsikūnijęs Dievo Sūnus Jėzus Kristus, įgalinąs žmogų mylėti ir būti jo mylimam, gyventi džiugų, pilnutinį, žmogiškai dievišką gyvenimą šioje žemėje ir paskui danguje su Triasmeniu Dievu ir jo geraisiais vaikais.

Taip per Kristų ir Kristuje išsipildo Dievo pažadas žydams, duotas per patriarchus ir pranašus, ir visiems žmonėms įrašytas širdyje amžinos laimės troškimu. Užtat apaštalas Paulius (Kol 1,12-14) mus ragina dėkoti Dievui, “kuris išgelbėjo mus iš tamsybių valdžios ir perkėlė į savo mylimojo Sūnaus karalystę, kuriame mes turime atpirkimą, nuodėmių atleidimą”. Taip žmogui aiškėja, koks yra nuostabus Dievo gerumas savo kūriniai, vaikui, neklaužadai, įžeidėjui, kad “Dievas taip pamilo pasaulį, jog atidavė savo vienatinį Sūnų, kad kiekvienas, kuris jį tiki, nepažūtų, bet

turėtų amžinąjį gyvenimą” (Jn 1,16).

Kas yra mūsų lobis? Jėzus savo klausytojus įspėjo: “Kas turi ausis, teklauso”. Taip ir dabar galima sakyti: kas turi ausis, tikintis ar netikintis, tegirdi, kad Jėzus Kristus yra įsikūnijęs Dievo Sūnus, jame yra žmogaus gyvenimo prasmė, tikslas, laimė, visų kovų pergalė.

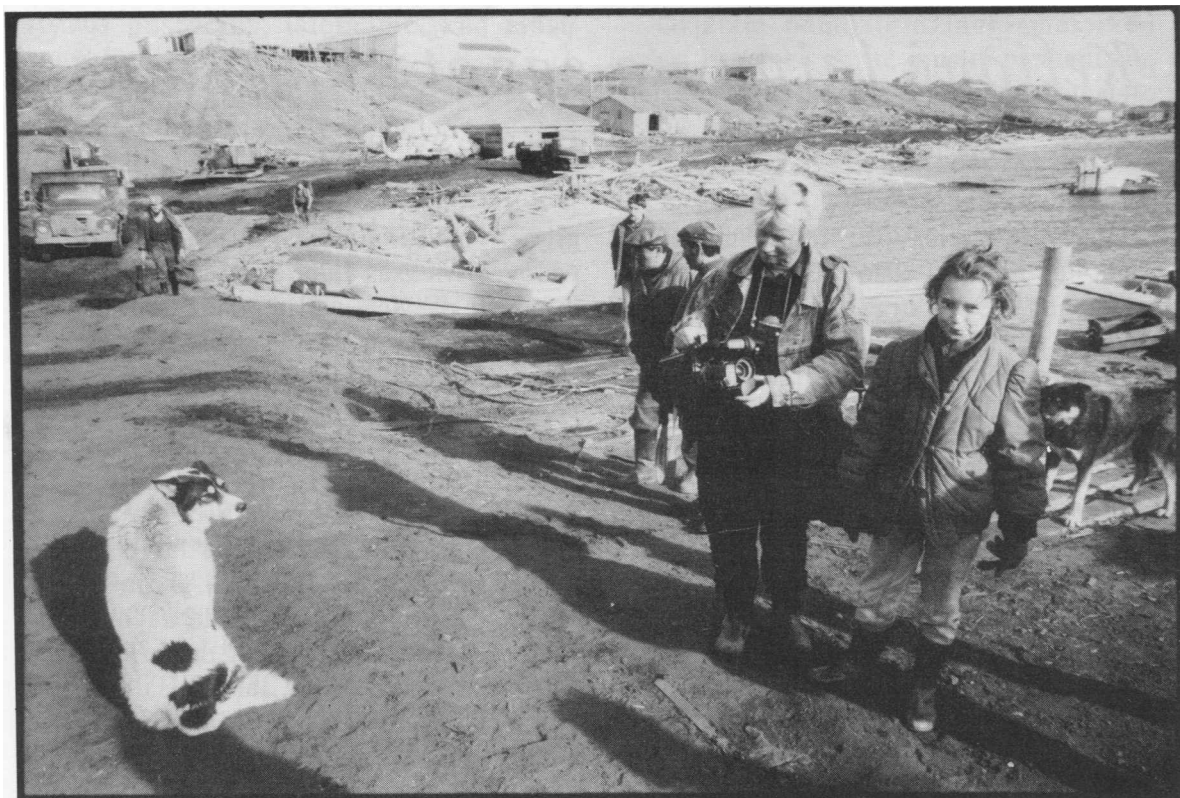
Iš visų savo kūrinių Dievas tik žmogų (ir angelą) sutvėrė laisvą ir protingą. Jis kiekvienam iš mūsų suteikė laisvę pasirinkti gerį ar blogį, meilę ar neapykantą. Jėzus aiškiai įspėjo laisvąjį žmogų apie vienokio ar kitokio pasirinkimo pasekmes: “Nekraukite sau lobių žemėje, kur kandys ir rūdys ėda, kur vagis įsilaužia ir išvagia... Verčiau kraukite sau lobį danguje, kur vagys neįsilaužia ir nevagia; kur tavo lobis, ten ir tavo širdis... Niekas negali tarnauti dviem šeiminkams... Negalite tarnauti Dievui ir mamonai” (Mt 6,19-21,24).

Būtų naudinga save paklausti: kas sudaro mano “lobį” — didžiausią vertybę, gėrybę, centrą? Ar pinigai, gal koks daiktas, kokia nors aistra, aš pats, koks asmuo, Dievas? Kokią reikšmę Jėzus turi mano gyvenime? Jeigu jo nebūtų, kas pasikeistų mano kasdienybėje, darbe, šeimoje, draugų ratelyje? Kokį skirtumą įneša Jėzus į sunkiausius mano gyvenimo momentus?

III. Žmogus nuodėmės prarajoje

Šv. Rašte skaitome: “Mat aš sugebu gero trokšti, o padaryti — ne! Aš nedarau gėrio, kurio trokštu, o darau blogį, kurio nenoriu. O jeigu aš darau, ko nenoriu, tada nebe aš įvykdu, bet manyje gyvenanti nuodėmė. Vargšas aš žmogus! Kas mane išvaduos... nes visi nusidėję ir stokoja Dievo garbės” (Rom 7,18-20 ir toliau).

Mes visi esame nuodėmės paliesti ir į ją palinkę. Tą palinkimą, traukimą visi savyje jaučiame. Kai kuriuos blogus palinkimus vaikai paveldi iš tėvų, senelių, protėvių. Stebėjimai ir psichologų išvados rodo, kaip sunku girtuoklio vaikui išsi-

Taip atrodo Bykov Mis "miestelis" dabar, šilčiausią vasaros dieną. Čia nuo bado ir šalčio žuvo tūkstančiai lietuvių.

laikyti, netapus girtuokliaujančiu ar net alkoholiku; arba kaip sunku vaikams suvaldyti savanaudiškumą, perdėtą egoizmą, jeigu tu pasižymėjo ir jų tėvai. Tokie netvarkingi instinktai, polinkiai, aistros, tapę vidujiniais nusiteikimais, veda žmogų į asmenines nuodėmes. Jos, pasidariusios blogais įpročiais, ydomis, pagaliau užviešpatauja visą žmogų. Jis patenka į jų vergiją ir krinta į nuodėmės prarają.

Savyje mes negreit pastebime didesnę ar mažesnę vergavimą kuriai nors nuodėmei. Greičiau pamatome kitus žmones, atsidūrusius toje nuodėmės prarajoje, pvz., girtuoklius, paleistuvius, svetimautojus, pilnus puikybės, tik savimi besirūpinančius, praradusius tikėjimą.

Tad pagalvoję atsakykime: kas mane dažnai vargina, pykina ar kitus stiprius

jausmus sukelia? Kur patiriu vergavimą nuodėmei? Kurios nuodėmės prarajon gal jau buvau ar esu įkritęs? Į kurios nuodėmės prarają dabar man gresia pavojus įkristi?

Nuodėmės yra ne tiek koks nors atskiras veiksmas, kiek dėl netvarkingų instinktų, polinkių, jausmų, aistrų susidaręs **nusiteikimas**. Dėl tokio nusiteikimo gal aš esu praradęs meilę ir jautrumą Dievui, artimui ir pačiam sau?

Toks žmogus praranda pagarbą ir dėkingumą Dievui, savo Tvėrėjui, savo Išganytojui Kristui, nepasitiki Dievo Apvaizda, jo meile, tėvišku gerumu. Taip pat jis užmiršta patirtą gerumą iš artimųjų, gimių, draugų ir juos įskaudina savo blogu elgesiu. Jis, lyg apakęs, nebemato kitų žmonių vargo, skurdo ir jų poreikių. Jis

Kelionė laivu po egzotiškas salas

Konstancija Valiuškienė

Paskaitę „Laiškuose lietuviams“ skelbimą, kad nuo gruodžio mėn. 4-tos iki 11-tos dienos (1989) organizuojama kelionė laivu po Karibų jūros salas, šia ekskursija susidomėjome. Paskirtą dieną visi suskridome iš įvairių Šiaurės Amerikos vietovių į karštą Puerto Rico salą. Čia iš San Juan uosto turėjo išplaukti „Victorijos“ laivas, kuris bus mūsų plaukiojantis „viešbutis“ per visą kelionę.

Uoste jau iš tolo buvo matyti trys keliaaukščiai baltutėliai, kaip jūros puta, laivai, prisirišę prie uosto krantinės. Jie ne tik apsišvietę, bet ir išsipuošę šviesiomis lemputėmis, lyg karuselių parkas.

Laive visi susitinkame, pasisveikiname su simpatišku kapitonu. Daugiausia mūsų

grupėje buvo keleivių iš Čikagos. Grupės vadovas Aleksas Lauraitis visiems nurodė kajutes ir pakvietė vakarienės. Mūsų grupėje buvo 20 lietuvių, bet iš viso į laivą susirinko apie 700 keleivių.

Laivas buvo prabangus, lepinantis. Stebino žema ekskursijos kaina. Praėjusios nakties nemigą ir kelionės nuovargį nugali noras atsisveikinti su sala ir išplaukti į atvirus vandenį. Abiejuose laivo naktiniuose klubuose orkestrai groja šokių muziką. Minia žmonių bando savo laimę kasine. Maloniai šilta ant denio. Vidurnaktyje atrišami lynai, laivas išsilaisvina nuo visų ryšių ir išplaukia iš uosto, iš žiburių juosta apsuptos įlankos. Dažnai gyvenime paliekame saugius uostus ir veržiamės į nežinią, į laisvę!

Pro kajutės apvalius langelius mirguliuoja ramus spindintis jauno mėnulio apšviestas Atlantas. Plaukiame į rytus į Švento Tomo salą. Mintys mėnulio taku dar toliau nukeliauja. Iki Baltijos krantų...

ŠVENTO TOMO SALOJE

Saulutei vos vos patekėjus, sustojame Šv. Tomo salos uoste. Tai viena iš Virgin Islands (Mergelių salyno) sala. Prieš 500 m. Kolumbas aptikęs jas paskyrė šv. Uršulės ir jos draugių garbei, prisimenu IV klasėje geografijos mokytojos S. Landsbergytės pasakojimus. Tai nedidelio ploto, didžiųjų Antilų kalnyno, kyšančios iš vandens kalnų viršūnės.

Dar formuojant ekskursiją, busimieji keleiviai buvo viliojami kalėdiniam apsipirkimui į Šv. Tomo salą. Ten, kad ir ne dovanai dovanas gausi, bet kaina žema ir maito nemokėsi. Todėl tik pavalgę ank-

praranda suvokimą, kad savo elgesiu daro bloga ir sau, ir kitiems.

Mes lengvai pasiduodame natūraliam polinkiui pulti ir kaltinti kitus, o save vis pateisinti ar visai išteisinti. Dažnai savyje nebematome esančios nuodėmės ir blogio tamsos. Vengiame stoti tiesos švieson, kad nepasirodytų mūsų blogybės. Tačiau kituose pastebimos blogybės mums nepatinka, ypač tada, kai dėl jų mums patiems tenka nukentėti. Kartais pastebime, kad ir mes patys esame tų pačių nuodėmių pančiojami, blogų papročių pavergiami, kad pamažu slenkame prarajon, o gal jau ir esame įkritę. Mėginame iškopti. Tačiau žmogus pats vienas nepajėgia, nors ir bando.

Tiek kitus žmones, tiek save stebint, tenka patirti ir įsitikinti, kad čia būtinai reikalinga Gelbėtojo, Išganytojo pagalba. Tad reikia jį prisiminti, juo pasitikėti, jo šauktis.

styvus pusryčius, išlekiamo, kad mūsų neužklūtų vidurdienio kaitra.

Pakeliui į miestelį randame aibę taksių, autobusiukų, kurie už porą dolerių nuveža į miestelio centrą. Ten parduotuvė prilipusi viena prie kitos. Turistų taip pat minios. Nors ir pardavėjų nemaža, bet prie įdomesnių prekių reikia palaukti. Karštis, tvanka alina ne tik kojas, bet ir mintį. Dabar, prisiminus tą savijautą, stebiuosi, kaip dar sugebėjau padaryti išmintingą sprendimą: grįžti į laivą. Pasitaiko taksi. Įsėdę džiaugiamės jo vėsoma, pamažu atsigauname. Manydami, kad ši tvanka ir karštis yra normalūs šiai vietai, nusiskundėme vairuotojui, o jis sako: “Šiandien karščiau negu pragare. Tai ne apsipirkimų diena”. Atgau name ir savigarbą, paaiškėjus, kad ne mūsų išlepiamas, o tikrai varginantis karštis. Ir nusprendžiame dar negrįžti į laivą, o šiek tiek susipažinti su sala. Pakylame į Mafalie kalvą. Žvelgiame į jaukų Charlottės Amalijos miestuką, kuriame prieš porą šimtų metų vyko žiauri vergų prekyba. Pasteliname, žalsvai melsvam vandens paviršiuje grakščiai supasi pulkai laivelų. Dar kylame aukštyrą į kalno viršūnę apie pusantro tūkstančio pėdų. Ten atsiveria vaizdai vienas po kito, ir vienas už kitą žavesni. Šypsosi šiltai, bet su pasididžiavimu mūsų gidas žvelgia į mus, kone žadą praradusius dėl nenusakomo, neaprašomo grožio.

Pakeliui į laivą stabteliname Jim Tillett'o Vietinio Meno Centre. Puikus muziejus. Čia matysi, kaip daromos paveikslų šilko kopijos (silk screen). Juose mirga Karibų vaizdai, jūros gelmių karalystė su žieduota augmenija, šmaikščiomis žuvytėmis, ropojančiais turkliukais. Matysi, kaip molio gabalas meistro rankose tampa įmantria vaza, papuošalais ar namų apyvokos puošniu indu, koralų, jūros geldučių papuošalus. Nauja aplinka vilioja. Norisi viską pamatyti, išsiniukštinėti, bet reikia pasitenkinti tuo, kas įmanoma. Laivas išplaukia punctualiai. Negali pasilikti pakelėj.

Grįžtam namo ir džiaugiamės, kad karštis ir tvanka išvarė mus iš parduotuvių, išlaisvino nuo daiktų, parodė dar nematyto grožio. Paskutinėmis minutėmis sugrįžtam prie laivo. Užbėgę ant denio, matome atraišiojamus lynus. Išplaukiame į Martinique salą. Dar pora valandų iki saulėlydžio. Čia gyvenome ilgesnes dienas. Vienuolikos ar daugiau valandų.

PAKELIUI Į MARTINIQUE SALĄ

Netrukus vyksta keleiviams pratimai, pasiruošimas netikėtai nelaimei, katastrofai. Užsivelkame gelbėjimosi liemenes kajutėse, renkamės į paskirtą vietą, kuriame nors denyje. Pirmos katastrofos pratybos visada padaro įspūdį. Lyg ir matai apsemiamas kajutes, laivą svyrantį, smingantį galu į gelmes. O po pratybų ir vėl visa baimė išgaruoja.

Šį vakarą kapitonas A.S. Varsamis kelia puotą. Prieš vakarienę pasipuošiame dailiai, renkamės į naktinį klubą pasisveikinti, susipažinti su kapitonu. Jis pristato savo adjutantus, muzikantus, solistes, šokėjus, įvairius savo štabo tarnautojus ir vaišina mus kokteiliais. Orkestras groja subtilias ir trankias melodijas ir kviečia į šokių aikštelę.

Po iškilmingos vakarienės pasirodo Viktorijos “Follies”. Plevena milžiniškos plunksnos. Laša auksu, sidabru ar juodu deimantu kostiumai. Linksma daina ir šokiai džiugina širdį ir akį. Išdygsta scenoj magikas. Sveikinasi anglų, prancūzų, ispanų kalbomis. Prašo ir kitakalbius su pasisveikinimu atsiliepti. Nuskambėjus lietuviškam *labas*, nustembi išgirdus “Labas. Kaip Tau? Ar Tu lietuvi?” Vėliau paaiškėja, kad jis studijavo mediciną Indianos universitete, susidraugavo su kolega Jonu Kudirka, išmoko ne tik lietuviškai pasisveikinti, bet ir suprasti mūsų tautos skriaudas, darbus ir viltis.

Švelnios gruodžio naktys Karibuose. Taip ryškiai pasivaidena Maironio vasaros

naktys ... “vienos tik žvaigždės mirkčioja, dega”. Pasivaidena namai.

Saulė teka. Rami ramutėlė Karibų jūra. Į kurią pusę žvelgsi, matysi tolimus horizontus. Iki Martinique salos dar apie aštuonetas plaukimo valandų. Esam maždaug pusiaukelyje. Laive yra įvairiausių užsiėmimų, pramogų. Iš vakaro gavus programą, nelengva apsispręsti, ką tą dieną veikti. Rytmetinės eitynės, sporto pusvalandis, dviratis, irklai bei kiti sporto salių įrengimai; saunos pirtys, plaukiojimo baseinai. Bibliotekoje knygos penkiomis ar šešiomis — anglų, prancūzų, italų, ispanų, vokiečių — kalbomis. Džiaugiuos bent nosį čia įkišusi. Ne tik nesinešu knygų pasiskaitymui, bet ir nuo lentynos neimu.

Jau reikia eiti į kino salę, ten išgirsime apie Grenadą, Caracas ir Curaçao. Ekskursijų vadovas laukia mūsų su skaidrėmis. Kvepianti Grenada kvepėjo ir Sovietų vadams. Dabar mes galim jos pakrantėmis laiveliu plaukti, pro dugno stiklą į jūrų gelmes žvelgti ir romo kokteilius gurkšnoti. Išgėrus keletą jų, pajusi palaimos pilnatvę. Nerūpės tau laivo išplaukimas, nei šeima, kur ji bebūtų, laive, saloje ar kontinente. Nerūpės nei Sąjūdžio, nei Gorbačiovo ar Bušo planai.

Pasakoja mums, kad Caracas mieste bus penketos valandų ekskursija. Švarus miestas. Jo požeminy nėra nei šiukšlių, nei “grafito”. Vilioja turistus pigus 18 karatų auksas, “dizainerių” dirbiniai. Vilioja architektūra, istorija, menas. Bolivarų Plaza supa XVII a. katedra, arkivyskupo rūmai, valdžios pastatai. Kapitolius su aukso kopula, nuostabieji prezidento rūmai, vadinami Miraflores. Freskos, murijalai, fontanai. Naujai pastatytas koncertų kompleksas. Bolivarų kapas. Bolivaras, ne vien venezualiečių herojus, būdamas 27 m. ėmė vadovauti sukilėliams ir nugalėjo ispanus. Išlaisvino ne tik Venezuelą, bet ir Kolumbiją, Equadorą, Panamą, Peru ir Boliviją. Svajojo jas sujungti į Pietų

Amerikos Federaciją. Deja, jis mirė per anksti, 1830 m., sulaukęs vos 47 metų. Šio genijaus planai atveria aiškių sprendimų ir dabartiniais laikais išsilaisvinusiems kraštams. Artimas jis mums. Juk ir mūsų broliai taip energingai dirba, kovoja už Lietuvos laisvę.

PRANCŪZIJOS MARTINIQUE

Antrą val. p.p. įplaukiame į Fort de France, Martinique salos uostą. Galime sakyti, mes esame Prancūzijoje, nes tai neatskiriama jos dalis. Išskubam prie takсистų. Siaurais vingiuotais keliais arba kylame į kalną, ar leidžiamės žemyn ir vėl aukštyn. Jaučiamės lyg gigantiškame pasilinksminimų parke. Martinique sala išvarpyta didesnėmis ir mažesnėmis ugniakalnių viršūnėmis. Netoli Balata kaime, kalno lygumoje aplankome garsiosios Paryžiaus bazilikos Sacre Coeur repliką. Pro staiga krentančią bedugnę, priaugusią medžių, žydinčių krūmų, gėlių, žvelgiame į kitą kalvą, į jūrą anapus jos. Padalyta žemė.

Užiname bažnyčion pasimelsti. Padėkoti Viešpačiui ir paprašyti vienybės, vienas kito supratimo, kad ne tik mes, bet ir visa mūsų tauta nebūtų padalyta. Ir vėl pro prarajas, vingiais besisūpaudami per lietaus miškus. Bananų palmės, kakao, kavos, citrinų, apelsinų, vanilos, duonos medžiai, ananasai, mangos, cukrinės švendrės prazvimbiamos pro šalį.

Šiauriniame salos gale stūkso ramus Pelée ugniakalnis, 1902 m. gegužį visą St. Pierre miestą užpylęs degančia lava. 40 tūkstančių gyvybių užgesinęs. Miestas ir liko neatsistatęs.

1635 m. prancūzai nugalėjo narsiai besiginančius karibų indėnus. Jie, išstumti iš savų miškų, visiškai išnyko. Tuo pačiu metu prancūzai priglaudė tris šimtus žydų, išvarytų iš Brazilijos. O po šimtmečio jau buvo privežta 60 tūkstančių afrikiečių vergų. Dar po kito šimtmečio 1848 m.

vergią panaikinta. Dabar visi salos gyventojai yra laisvi prancūzų piliečiai.

Paul Gauguin, pagyvenęs Martinique, sugrįžęs į Paryžių jau nebenorėjo jame pasilikti. Natūralumas, ramybė, lengvas pragyvenimas arčiau širdies buvo, negu giliai įleistos šaknys. Išvyko į Tahiti salą ir ten gyveno iki mirties.

Pravažiuojame mažučius kaimelius, žvejus, traukiančius tinklus iš marių ir lėtai grįžtančius namo. Fort de France miestelio parką puošia čia gimusios Prancūzijos imperatorės Napoleono žmonos Josefinos paminklas. Miestas, kaip ir kaimeliai, vargingai jaukus. Grakščios, elegantiškos, rusvos odos spalvos jų moterys.

Laive merginos ir vyriškis supažindina mus su Martinique folkloru. Suvaidina meilės komediją ir pašoka savuosius šokius. Ritmingi, elegantiški, grakštūs. Kažkaip panašūs į mūsų blezdingėlę. Valgome prancūziškų patiekalų vakarienę. Vakarinė programa — prancūziškos nuotaikos dainos, šokiai ir juokavimai elegantiškai išsi-puošusių programos atlikėjų.

KVEPIANČIOJE SALOJE

Bepusryčiaujant įplaukiame į kvapniosios Grenados Šv. Jurgio uostą. Tai prieskonių sala su gvazdikėliais, muškato riešutais, cinamonu, vanila, lauro lapeliais, imbieru, šafranu. Nustebino mane safranas, kai sužinojau, kad tai pas mus krokuso gėlytė, kuri beveik pro ledą pražysta baltais, rausvais, violetiniais žiedeliais. Vos išlipus iš laivo, sutinka mus pulkeliai moterų, siūlančių kvapniuosius prieskonius patraukliose pintinėlose. Vienai iš jų prižadame nupirkti iš jos, grįžtant į laivą. Kai sugrįžom po keletos valandų, ji atsiminė ir atpažino mus.

Taksi už mažą kainą aprodo salą. Penki litrai benzino — trys doleriai. Automobilis priklauso kompanijai. Kiek nukrenta vairuotojui už laiką? Įvažiavus į miestelį, gidas parodo komunistų partijos būstinę ir

priduria: “Neliko rusų, neliko intereso, neliko ir komunistų partijos, liko tik užrašas. Gyvenimo sąlygos žymiai pagerėjo po nauja valdžia”.

Grenadą atrado Kolumbas, bet niekas neįveikė narsiųjų karibų indėnų. 1650 m. atvyko iš Martinique'o prancūzų ekspedicija, kurią karibai svetingai, draugiškai priėmė. Tik prancūzai nesiėlgė kaip svečiai. Su ypatingu žiaurumu išžudė atsisakiusius jiems vergauti indėnus ir prisipirko iš Afrikos vergų. Grenados savininkai vis keitėsi. Tai prancūzai, tai privatūs pirkliai, tai britai. 1974 m. gavo nepriklausomybę. Dauguma dabartinių gyventojų yra afrikiečių vergų ainiai. Pradinis mokslas privalomas, aukštasis — nemokamas. Grenados universitete studijuoja jaunimas ir iš Amerikos, Kanados, Prancūzijos, ne vien grenadiečiai. Gydymas esąs taip pat neapmokamas, tvirtina Džimis. Aikštėje turgus. Pardavėjai į turgų susineša ne tik prekes — vaisius, daržoves, bet ir stalus joms padėti. Vienų stalai net su švaria staltiese uždengti, o kitų tik lentos ant statinių padėtos. Žmonių apranga kukli, bet švari. Spalvingos miestelio vingiuotas gatvės, žavūs raudonų čerpių nameliai. Puikios architektūros biblioteką su pasididžiavimu Džimis parodo.

Aukštai į kalvą kyla gatvė, o jos kryžkelėje — bokštelis 2-3 metrų aukščio. Jame stovi policininkas ir tvarko judėjimą — taip esą saugiau. Kaip ir Martinique sala, Grenada — vulkanų kilmės. Ir čia derlingi slėniai augina ne tik prieskonius, bet ir įvairiausius vaisius, daržoves. Net nuo telefono laidų stiebiasi jau kelių centimetrų paukščių sėta pasoda. Netrūksta gėlo vandens, geležies bei sieros šaltinių. Prie kaimelių pakelėse sąvartynėliai — krūvelės šiukšlių, atmatų. Didesnės uždegtos ir smilksta. Nuo kalno matai, kaip vingiuoja iškarpytas krantas, prie jo prisiglaudę salelės pastelinėje Karibų jūroje.

Vaikštome Grand Anse paplūdimiu. Žalsvos bangelės bėga į krantą. Tai čia

Dalis "Laiškų lietuviams" ekskursijos dalyvių (tik čikagiečiai) San Juan (Puerto Rico) uoste.

Reagan'as pasiuntė karius. Pakelėje susispietęs moterų būrelis su suvenyrais, įvairios pintinėlės, prieskoniai, skarelės, marškiniai. Niekas nevilioja išlepusio turisto akies, o prieskoniai jau pasižadėti. Žiūri liūdnomis akimis jau nejaunutė moteris. Nelengva, sako ji, nelengva! Tokios graudžios tos akys. Nežinai, kokia našta slegia jos širdį, pečius, tik pajunti jos našta savo širdyje.

Popietį išplaukiame į La Guairą, Venesuelos uostą. Leidžiasi saulutė į Karibų marias. Išsitiesia debesys ir naktimi bangas užkloja. Paskutiniai saulės spindulai nušviečia dangų raudonai, ir jis atsispindi besisupančiose bangose. Sidabras, švinas ir auksas tarantelą šoka.

PAKELIUI Į CARACAS

Šį vakarą kabaretan ateina graikai ir parodo nemažą dalį savos kultūros. Šokis ir daina apsireiškia tautų kultūroje su jos pirmais daigeliais. Šio vakaro dainomis ir šokiais jie atskleidė tėvynės meilę, herojų kovas, gyvenimo džiaugsmą, kasdienius darbus ir mitologinius aspektus. O pati didžiausia dalis buvo skirta romantikai. Jų elegantiškai paprasti kostiumai, judrūs šokiai, atlikėjų kontaktas su publika sužavėjo kiekvieną žiūrovą.

Išėjus į dieną, nustebina mus dyvinai dailiai išpuoštas visas denis palmių šakomis. Ilgi stalai slegiami ne vien valgių gausa. Daržovės ir vaisiai panaudoti kaip medžiaga

floros ir faunos kūriniams. Tingūs meškučiai, išdykusios beždžionėlės, plėsrūs liūtai, rodantys dantis, pasišiaušę gaidžiai, kimba vienas kito skiauturėn; šmaikščios pelytės, paroduojantys pingvinai, didingai pasipūtusios gulgės, geltonpūkiai ančiukai; rožės, tulpės, ramunės, chrizantemos, kokuso palmės, bananų medžiai — kurgi čia išvardinsi tokią gausybę įvairių kūrinių. Ateina šių kūrinių autorius jaunas filipinietis. Pora vyrų atneša jam didžiulį ledo gabalą. Per ketvirtį valandos iš šio ledo išniro žirgo biustas su vėjo blaškomais karčiais.

Ir vėl giedras rytas, saule nutviskęs dangus ir jūra. Šiandien Marijos šventė. Tėvas J. Vaišnys rūpestingai sukviečia mus šv. mišių aukai. Jo kajutė virto jaukia kopolytele.

Artėjant prie Venezuelos krantų, renkamės prie išėjimo. Mūsų grupės vadovas Aleksas sudarė sąlygas visai grupei kartu Caracas mieste pabendrauti. Ten gyvenęs daugeliui čekagiečių pažįstamas Raimondas Mieželis kviečia mus visus pietų. Be to, parūpina autobusą su gidu, kuris aprodys visas Caracas įdomybes. Nors uostas dar tolokai, visi bandomė laikytis kartu.

Laivo dieninėse žiniose aiškiai parašyta, kad lankantis istoriniuose pastatuose, reikalinga tinkama apranga. Džentelmenams trumpomis kelnėmis nešioti nepritinka.

La Guaira uoste susitinkame su Raimondo atsiųstu gidu ir riedame į Caracą. Caracas išsitiesęs pakilame slėnyje. Kelias geras. Patrauklus miestas, daug puikių parkų. Tik judėjimo susigrūdimas yra kasdienė duona. Miesto šiaurėje, kalno atšlaitėje sulipę, kaip korio akutės, viena prie kitos vargingos trobelės. Kol nėra liūčių, pusė bėdos, bet, joms užėjus, grytelės slysta žemyn griūdamos. Pakeliui uniformotas vyras sustabdo mūsų autobusą. Ar tai ne policininkas? Rašys baudą, sugaišins brangų laiką. Bet pasirodo, kad tai Raimondo pasiuntinys. Perduoda žinią, kad mūsų jau laukia pietūs, nurodo tiksliai kelią.

Kylame į kalną pietiniame miesto sparne. Kuo aukščiau kylame, tuo turtingesni namai. Pakilę į viršūnę, sustojame prie erdvių, puošnių namų. Sutinka mus šeiminių sūnus. Dar gimnazistas, bet priima mus rūpestingai, vaišingai. Šaunus šeiminkas. Vaišinamės skanėstais, gėrimės nuostabiais vaizdais, šnekučiuojamės. Laikas tirpsta. Nors ir nesusėjame aplankyti istorinių vietų, bet pravažiuojame pro naują koncertų pastatą, kuriame koncertuoja tik patys žymiausi pasaulio muzikai, dainininkai.

Grįžę į La Guaira, dar turime laiko pašniukštinėti po uosto parduotuves. Jose daugiausia suvenyrinės prekės, bet yra ir odos produktų. Vakarienės metu pajuntame laivo smūgį — atsiplėšimą nuo kranto. Išplaukiame apsilankyti į paskutinę salą. Gera pavakaroti, pasiklausyti muzikos, pašokti. Gera pasivaikščioti ant denio po žvaigždėta Dievulio padange. Žvaigždės nuostabiai didelės ir šviesios šių naktį.

WILLEMSTAD — CURAÇAO

Siaura ir tiesia kaip kanalas Šv. Onos įlanka įplaukiame į Willemstad miestą, įlanka įsiraususi į žemyną plačiai, kaip šimtmetis ažuolas, išsišakoja. Visos didesnės šios salos įlankos panašiai išsišakojusios. Sala nedidelė, apie 40 mylių ilgio, 3 mylių pločio. Joje 170.000 gyventojų, kurių 150.000 gyvena Willemstad'e. Jie kalba 5-6 kalbų mišiniu — vad. papiamento. Ši Olandijos antilų sala praturtėjo alyvos perdirbimu ir žymiai išsiskiria iš kitų aplankytų salų.

Išlipus iš laivo švarutėle krantine pro tvarkingus, prižiūrėtus pastatus, parkelius, dekoratyvius senosios Amsterdamo architektūros stiliaus namus, pasiekiame pontoninį karalienės Emos tiltą. Juo patenkame į senąją miesto dalį. Parduotuvėse linas, mežginiai, staltiesės, mėlynieji Amsterdamo indai žymiai žemesnėmis kainomis negu JAV. Olandiškas sūris tik trečdalį tekainuoja to, ką mes mokame. Miesto aikštėje gausu

mahogony medžio dirbimų, lėkščių, dėžučių, figūrėlių.

Curaçao geriamą vandenį iš jūros semia, valo ir distiliuoja. Sala sausa. Nejmanoma auginti vaisių bei daržovių. Juos atveža iš Venesuelos burlaiviais. Pririšę prie krančinės, bures nuleidžia gulsčiai virš laive išstatytų prekių, apsaugo nuo saulės.

Didžiai patraukli senoji XVIII ir XIX a. architektūra, kurios pastatų, ypač statytų turtingųjų žydų princų, yra nemaža pasilikę. Dauguma jų atnaujinti ir pritaikyti valdžios įstaigoms. Puikiai išsilaikiusi stilinga sinagoga iš 1732 m. Jos grindys padengtos storu smėlio "kilimu". Kodėl smėlio? Priminti 40-ties metų klajonę tyruose? Gal Dievo pažadą Abraomui, kad jo ainiai bus gausnesni už smėlio grūdėlius? O gal XV a. inkviziciją, kai reikėjo žingsnių garsus užmaskuoti, neišduoti savęs inkvizitoriams.

Išvažiavus iš miesto, plantacijose stūkso įdomios architektūros šimtamečiai namai. Kaimeliuose matosi simpatiški moliniai, mažais langeliais, storais šiaudų stogais namukai. Curaçao "seaquariumas" vienintelis pasaulyje, kuris augina jūros gyvius jų pačių jūros vandenyje. Vėjai ir srovės plukdo planktoną į baseinus su įvairiausia jūros gyvūnija.

Grįžtant iš miestelio, tilto sargybinis neleidžia per jį, nes laivas nori į jūrą išplaukti. Keliamės per įlanką neapmokamu keltu. Prasminga būti tiltu ar keltu. Jungti. Neardyti. Neskirti. Sugrįžę į laivą, dar spėjame į mišias, atnašaujamas kino salėje.

Paskutinis saulėlydis laive, su juo ir paskutinis išplaukimas iš uosto į šiaurę, į namus. Todėl atšvėsime šį vakarą su iškilinga vakariene ir pasidabinę atitinkamai. Lotynų Amerikos muzikos programa moderni. Joje daugiau disonansų nei harmonijos, kaip ir šių dienų žmogaus širdyje.

Dar kartą susirenkame į Tėvo J. Vaišnio kajutę mišioms. Šį sekmadienį dėkojame už laimingą kelionę iki šiol. Už tingią,

poilsingą, prabangią savaitę. Už pažinimą kitų žmonių ir svetimų kraštų.

Laivo vadovybė aiškina apie reikalus su muitininkais, apie restorano bei kambarių aptarnautojų arbatpinigius. Primena, kaip jie nelengvai dirbo, mus aptarnaudami, todėl nevalia jų nuskriausti.

Pakuojame atsivežtą ir įgytą turtą. Mokomės lankstyti servetėles į burinį laivą, vyskupo kepurę, romėniškus ratus, lelijos žiedą ir kitas gražias formas. Ir mūsų rankose iš daržovių, vaisių pražysta ramunėlės, chrizantemos, gvazdikai, rožės, tulpės. Išauga palmės, kokoso riešutų medžiai. Išplaukia didingos gulbės su geltonpūkais ančiukais, paraduoja pingvinai, šmirkštinėja pelytės.

Daug laiko praleidžiame ant denio. Rami ir šiandien jūra, kaip ir visą savaitės kelionę. O tikėjau, kad audra išrašys jos veidą, kad suvirpės jame platesnė žmoniškųjų dienų skalė.

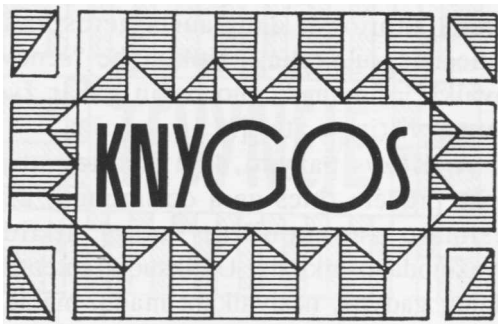
Ne vien jūra lydėjo mus. Salos su sava istorija, žmonėmis, gamta praturtino mus. Susipažinome ne tik su bendrakeleiviais. Ir save šiek tiek daugiau pažinome.

■ JAV katalikų šalpos įstaiga, Catholic Relief Service, Panamos arkivyskupui Marco McGrath pasiuntė 10.000 dolerių vertės įvairių medikamentų ir maisto reikmenų padėti panamiečiams, netekusiems namų paskutinių kovų metu, šalinant nuo sosto narkotikų spekuliantą diktatorių Noriegą.

■ Vašingtone, vietiniams lietuviams paprašius, sausio 11 d. už Lietuvos laisvę skambėjo didžiosios JAV šventovės, Nekalto Prasidėjimo bažnyčios, esančios prie Katalikų universiteto, varpai.

■ Vysk. P. Baltakis sausio 17-20 dienomis dalyvavo JAV katalikų vyskupų simpoziume Filadelfijoje, kur buvo atvykęs ir Tikėjimo kongregacijos pirmininkas kard. Ratzingeris.

■ Aliaskoje, kur katalikų misijose trūksta kunigų, Vatikanas leido ir moterims, kurios administruoja parapijas, jei tuo metu ten nėra nei kunigo, nei diakono, atlikti sutuoktusių apeigas.

Per “Atlaidus” į atlaidus

Alė Rūta

Gražiai išleista 200 psl. albuminio formato knyga su lietuviškais ir angliškais tekstais: meniškos nuotraukos iš Lietuvos — žmonės, vaizdai švenčių ir atlaidų metu. Fotografijos menininkas Romualdas Požerskis priartina mums Lietuvą, jos papročius. Dvikalbį tekstą supras vaikai ir anūkai, užtat knyga bus prasminga dovana kiekvienam bet kuria proga.

Atlaidai — knygos tema ir turinys. Išoriniai vaizdai ir vidinė žmonių nuotaika, spaudose nepalūžusių, išlaikiusių savus papročius.

“Veidas yra sielos veidrodis” — Ludwig Wittgenstein žodžiai knygos aplanke, kur angliškai aiškinama, kas yra atlaidai ir kas fotografas. Viršelyje tamsiame fone Kalvarijų eiseną ir vėjuje bažnytinės vėliavos žmonių jūroje; apačioje geltona juosta su “Atlaidų” vardu — šviesos simbolis.

Fotografas Romualdas Požerskis. Aplanke jo nuotrauka ir kukli biografija angliškai. Gimęs 1951 m. Lietuvoje. Kaune baigęs elektros inžinieriaus mokslus, nuo 14 m. mėgęs fotografuoti, netrukus atkreipęs dėmesį ne vien Lietuvoje, bet ir užsienyje: Lenkijoje 1975 m., Rytų Vokietijoje 1976 m., Prancūzijoje 1977 m. Nuo tada spausdinamas žurnaluose ir knygose Sovietuose bei vakarų Europoje. Su

šia knyga jis bus pažįstamas ir Amerikoje. Daugiau apie jo meną rašo Algimantas Kezys — lietuviškai; jis ir šią knygą suredagavo.

Knygoje keturi straipsniai. Mykolas Drunga (angliškai) atskleidžia atlaidų vardo prasmę ir knygos tikslą: vidinio žmonių gyvenimo antropologinę potekstę, neliečiant išorinių spaudos padarinių. Atlaidų vardas — iš žodžio *atleidimas* ir *šventė*. Per specialias pamaldas gaunami už nuodėmes *atlaidai*, bet to, ta proga didelė šventė, žmonių susibūrimas.

Komunistų spauda žymiai prislopino religinį gyvenimą, tačiau žmonės išliko religingi ir gerbė senovės papročius pagal pasirinktą liturginę šventę kiekvienoj parapijoj. Mykolas Drunga mokliškai supažindina su atlaidų kilme (nuo Viduramžių), su žmonių nuotaikomis ta proga. Jo stilius vaizdus, kiekvienam bus suprantamas.

Česlovas Grincevičius beletristiškai aprašo atlaidų papročius, ypač Josvainių Marijos vardo (rugsėjų) atlaidus. Kaip puošiamą bažnyčia, atvyksta “karabelninkai” ir elgetos, kaip muša būgną; varpai, mišparai, procesijos... Patraukli religinė atlaidų dalis, vėliau vaisės, svečiai, gegužinės...

Laima Skeivienė, meno kritikė iš Vilniaus, angliškai apibūdina Požerskio meną. Pamini jam Aleksandro Macijausko įtaką. Požerskis, daug keliaudamas motociklu po Lietuvą, sukūręs pirmuosius fotografijos ciklus: “Lithuanian Open Air Markets” (1974-76), “Victories and Defeats”, “Country Holidays”, “Old Towns of Lithuania”. Iš pradžių fiksavęs išorę, vėliau žmogiškumą, dviasią. Ji nemini religinio aspekto.

A. Kezio straipsnis lietuviškai yra neilgas, tačiau ryškiai iškeliantis Požerskio meninę esmę — vidinį aspektą. Jis pabrėžia, kad Požerskio nuotraukos sukelia ne vien nostalgiją, bet nuteiks su pagarba

Kun. Valerijus Rudzinskas

*Kas apdainuos Tėvynės grožį
Maironio posmais ilgesingais?
O Lietuvoj miškai dar ošia,
dainos lietuviškos dar ilgis...*

*Kai vėlų vakarą lakštutė
pradžiugina valstiečio širdį,
nors ir grumstu sutiktum būti
kryžiaus lietuviškoj papėdėj...*

*Ištirptum dainoje gražiausioj
prie nušienautos miško pievos.
Sveika, Tėvyne mylimiausia,
su dobilais ir su ražienom...*

*Gandralizdis ant seno beržo
tavęs vis laukia — nesulaukia.
Svetimas kraštas sielą varžo,
o tėviškė vardu vis šaukia...*

*Ilgisi sesė šviesiaplaukė,
sau gintarais kasas išpynus.
Pilkuoja suarta palaukė —
lyg duona tėviškės arimai.*

*Ištiesusi rankas palaimins
vaikus išklydusius Tėvynė...
Vaikai dainuos dainas iš kaimo
lietuviško, jį prisiminę.*

*Nudžiūvo senas kaimo beržas,
ir lizdą jau gandrai paliko...
Tik siela vis dar tesivaržia
priglust prie Lietuvos arimo...*

žiūrėti į Lietuvos žmogų, per visas priespaudas išlaikiusį gyvą tikėjimą, stiprų prisirišimą prie senųjų tautos tradicijų.

Čia norisi pridėti, kad iš nuotraukų matomas ir kaimo žmonių orumas: rimtis, šventiškai apsirengę, atvažiavę į atlaidus gerai prižiūrėtais arkliais. Iš veidų matoma tarpusavio šilima, ramybė, net skaistus šviesumas, ypač baltais apdais jaunų mer-

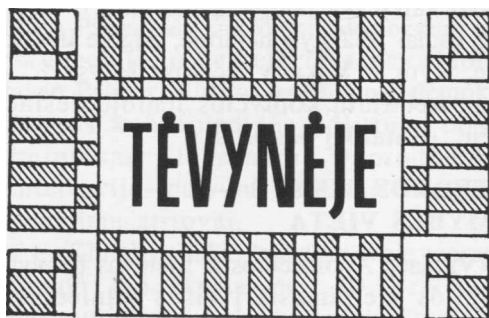
gaičių veiduose (jų knygoje nemažai). Imi gėrėtis stiprios ir daugiausia geros valios tautiečiais, jų rimtimi, ištikimybe “senovės apvaikščiojimams”, tuo pačiu gal ir žvelgiant į viltingą ateitį.

A. Kezys pažymi, kad ši fotografijos serija pradėta prieš gerą dešimtmetį, užtat nesimato automobilių; tada į atlaidus suvažiuodavo arkliais. Užfiksuota autentiška atlaidų gadynė, nesivaikant madų, manierų, o “per tobulą formą į gyvenimo tikrovę”. Dažnai fotografo pastebimi kontrastai: vaikystės — seno žmogaus, darbo — poilsio, gyvybės ir mirties... Vaizduojama daugiausia provincija, ne dideli miestai.

Požerskio fotografavimas nėra jam žaistas, o gyvenimo užsiėmimas, kur jis vis dėlto ne šaltas vaizduotojas, o prieinantis su šilta širdimi. Užtat fotografijoje susilieja vidinė matomo objekto pusė ir paties fotografo jausmas tam žmogui ar objektui. Požerskis siekia individualumo net grupinėse nuotraukose: anūkėlis nenori eit į atlaidus (5 psl.), o močiutės veide susikaupimas; šv. Roko atlaidų Kražiuose nuotrauka (13 psl.) — šeši vyrai poilsiauja: kiekvienas jų tikras individas, nors visų veiduose rimtis ar rūpestis. Nėra knygoje portretų (išskiriant būgną mušantį vyrą, varpą traukiančią moterį...) vis grupinės nuotraukos: Kalvarijų, koplytėlių vaizdai, žmonių minios, užkandžiaują vežimuose, pievoj, prie upės... Ilsisi ne tik žmonės, bet ir juos atvežę arkliai po atlaidų.

Knyga, kuri padvelkia tikra Lietuva, Požerskio dedikuota jo mirusiam broliui dr. Kaziui Martinkui (1953-1984).

“Atlaidai” — Lithuanian Pilgrimages. Romauldo Požerskio fotografijos. Parinkta ir suredaguota Algimanto Kezio. Straipsniai: Mykolo Drangos, Algimanto Kezio, Laimos Skeivienės, Česlovo Grincevičiaus. Išleido Loyola University Press 1990 m. Kaina 25 dol., su persiuntimu — 27 dol. Gaunama pas leidėjus (3441 North Ashland Ave., Chicago, IL 60657) ir pas platintojus.

Paruošė GEDIMINAS VAKARIS

TREMTINIŲ KOPLYČIA

Pirmoji koplyčia Vilniaus Arkikatedros dešinėje pusėje, pavadinta Arkikatedros Tremtinių koplyčia. Koplyčios kairiojoje pusėje ant lentos užrašyta: "Mylimiesiems 117.300 Lietuvos kariams ir nekaltai užkankintiems, mirusiems nuo šalčio ir bado, po mirties pažemintiems, žuvusiems už Dievą, Tėvynę ir savo tautos laisvę. 151.500 įkalintiems, kentėjusiems kalėjimų požemiuose ir katorgoje, 517.060 prievarta išstremtiems iš Tėvynės, iškentusiems priespaudą ir alkį, 320.000 prievarta pasitraukusiems į tolimus kraštus ir dingusiems be žinios Lietuvos sūnams ir dukterims amžinai dėkinga atgimstanti Lietuvos katalikiškoji visuomenė pašvenčia šią kankinių ir tremtinių koplyčią.

Pirmosios šioj vietoje įrengtos (1495 m.) koplyčios fundatorius buvo Vilniaus vyskupas Vaitiekus Taboras, paskyręs koplyčios kriptą laidoti vyskupsams. Todėl ji buvo vadinama Vyskupų koplyčia, kurį laiką ji buvo vadinama Marijos vardo koplyčia, nes joje buvo Marijos

paveikslas. Vėliau vadinta Jono Nepomuko Kasakausko vardu, nes jam vadovaujant XIX a. pradžioje buvo baigta katedros rekonstrukcija, ir jis pats šios koplyčios kriptoje palaidotas. Ir štai dabar, birželio keturioliktają, ši koplyčia dedikuota Tremtiniam. Tuo norima pagerbti buvusį Vilniaus arkivyskupą Mečislovą Reinį, mirusį kalėjime, ir kitus kentėjusius bei žuvusius už tikėjimą ir Tėvynę.

Katedrą niokojo dažni gaisrai ir kitos nelaimės. Po kiekvieno gaisro ji buvo atstatoma, dažniausiai vadovaujant užsienio architektams. Tada ji įgavo ir kitokią vidaus bei išorės išvaizdą. Dabartinė išvaizda suformuota XVIII a. pabaigoje, susiklojus ypatingoms aplinkybėms.

1769 m. rugsėjo 2-osios rytą audros metu griuvo dešinysis Katedros bokštas, kuris buvo iškilęs virš minimos koplyčios, įlūžo stogas ir skliautai. Žuvo tuo metu buvę koplyčioje penki kunigai ir vienas klierikas. Po tos nelaimės kilo klausimas, ar verta Katedrą išvis restauruoti, ar ne geriau jos titulą perleisti kuriai kitai bažnyčiai... Visuomenė pasisakė už Katedros atstatymą. Su tuo turėjo sutikti ir tuometinis vyskupas Ignas Masalskis. Katedros rekonstrukcijos darbai, prasidėję 1777 m., truko iki 1801 m. Jie buvo atliekami pagal architekto Lauryno Stuokos-Gucevičiaus projektą. Katedros atstatymui buvo renkamos aukos, darbus rėmė valdovai, didikai, dvasininkai. 1801 m. rugsėjo 29 d. vyskupas Jonas Nepomukas Kasakauskas Katedrą pašventino.

Vėliau katedra dar ne sykį buvo remontuojama, taigi ir Tremtinių koplyčia. Didesnio remonto reikėjo po 1931 m. Neries potvynio. Vanduo paplovė Katedros požemius, sutrūkinėjo kai kurios sienos, ypač vakarinėje dalyje. Per kelerius metus buvo atliktas visų sienų ir kolonų sutvirtinimas, paklotos smilainio plokščių grindys. Visus numatytus darbus sutrukdė užbaigti prasidėjęs 1939 m. karas.

Tremtinių koplyčioje kitados būta dviejų altorių, tarp kurių stovėjo Šv. Jono Nepomuko skulptūra. Virš nišų su skulptūromis padarytos įdubos, kuriose būta vaikučių pavidalo angelukų. Jie ir dabar ten yra.

1956 m. Katedrą perėmė LTSR Dailės muziejus. Joje buvo įrengta Paveikslų galerija. 1988 m. spalio 22-ąją grąžinus Arkikatedrą

■ Kinijos dviem seminaristams ir vienam kunigui leista studijuoti JAV-se. Manoma, kad tai gali būti ženklas, jog gali įvykti santykių sunormavimas tarp Kinijos ir Vatikano.

■ Sovietų Sąjungoje, Oriole, Šv. Mykolo Arkangelo cerkvėje įvyko pamaldos už Andriejų Sacharovą. Jose dalyvavo ir vietinės valdžios atstovai. Po pamaldų šalia cerkvės įvyko trumpas mitingas.

Tremtinių koplyčia Vilniaus arkikatedroje.

J. Grikenio nuotr.

tikintiesiems, atvėrė duris ir naujai remontuotos koplyčios. 1989 m. vasario 4 d. atlaikytos pirmosios šv. mišios, vadovaujant iš 28-rių metų tremties grįžusiam arkivyskupui Julijonui Steponavičiui.

Tremtinių koplyčia pasitinka lankytojus su santūriu apšvietimu, juodu altoriaus antepodiumu ir tautine juodu kaspinu perrišta vėliava, kviesdama kiekvieną giliai susimąstyti apie skaudžias, palietusias mūsų tautą ir daugelį mūsų, dienas.

Koplyčios altoriuje tebėra šv. Jono Nepomuko paveikslas. Jis nesvetimas Tremtinių koplyčiai: šis šventasis taip pat patyrė kalinio dalią ir tapo išpažinties paslapties auka.

Dėkodami Dievui už Atgimimo stebuklą, už šviesias naujos ateities viltis, mes dėkingi lenkiame galvas ir “nelaisvėje gyvybę paaugusiems arkivyskupui Mečislovui Reiniui ir vyskupui Vincentui Borisevičiui, kalėjimus ir tremtį iškentusiems arkivyskupui Teofilui Matulioniui ir vyskupui Pranciškui Ramanauskui, daugeliui kunigų ir vienuolių, nesuskaitomiems ištikimiesiems katalikams protu, širdimi ir krūtine užstojusiems Dievą, Tėvynę

ir savo vaikų bei tautiečių tikėjimą ir laisvę, kurių kaulai išbarstyti tundroje, taigoje ir dykumose, Rytų ir Vakarų svečiose šalyse...” — Įrašas tremtinių koplyčios lentoje dešinėje pusėje. (Katalikų pasaulis)

KATEDROS AIKŠTĖ — RAMYBĖS VIETA

(Vilniaus Arkikatedros ir Lietuvos blaivybės draugijos kreipimasis į visus vilniečius ir Vilniaus svečius)

Brangiausias ir švenčiausias žemės kampelis mums, Lietuvos žmonėms — Arkikatedros aikštė ir Gedimino pilis. Čia plaka Lietuvos širdis, čia pasklido ir sklinda nenumaldomas mūsų troškimas laisvės ir nepriklausomybės, čia visų mūsų pradžių pradžia.

Vilniaus Arkikatedra ir Lietuvos blaivybės draugija kreipiamės į visus vilniečius ir mūsų miesto svečius, prašydami saugoti Lietuvos širdies šventumą savo elgesiu ir dvasine rimtimi, prisiminti, kad, įeidami į Arkikatedros aikštę ir Gedimino pilies teritoriją, jūs įeinate į mūsų tautos šventovę. Šventa Lietuvos vieta prašosi ir elgesio šventumo: čia nerūkoma, negeriama, čia viešpatauja rimtis, susikaupimas, sielos skaidrumas. Ir elgesys mūsų, ir mintys mūsų, ir jausmai mūsų tebūna verti tautos širdies.

Mes prašome Vilniaus gidus priminti mūsų miesto svečiams, įeinantiems į Arkikatedros aikštę ir Gedimino pilies teritoriją, kad įeina jie į šventą Lietuvai vietą, kur dera orus elgesys ir dvasios rimtis. Mes prašome Vilniaus miesto vykdomąjį komitetą įteisinti šį mūsų kreipimąsi atitinkamu sprendimu.

Mes prašome visus Lietuvos žmones ir svečius pritarti šiam mūsų kreipimuisi elgesiu ir mintimis, idant, pradėję nuo mažo žemės lopinėlio, eitume į Lietuvą ir elgesiu, ir mintimis dori. (Tiesa)

ATKURTA KRIKŠČIONIŲ DEMOKRATŲ PARTIJA

Po pusės amžiaus pertraukos atkurta Lietuvos krikščionių demokratų partija. Apie tai paskelbta sausio 27-28 dienomis Kaune vykusioje konferencijoje. Konferencijoje išrinkta Krikščionių demokratų partijos 52 asmenų taryba. Šios tarybos valdybos pirmininku išrinktas TSRS liaudies deputatas, kaunietis medikas Egidijus Klumbys.

Atkuriamoje konferencijoje dalyvavo ir kalbėjo Pasaulinės krikščionių demokratų sąjungos generalinio sekretoriaus pavaduotojas Brayen Palmer, Rusijos krikščionių demokratų sąjungos koordinacinės politinės tarybos pirmininkas Aleksandras Ogorodnikovas. Konferencijos dalyvių sveikino kitų partijų ir judėjimų atstovai.

E. Klumbys sakė, kad Lietuvoje teoretiniu principu jau įkurta per 30 Krikščionių demokratų partijos skyrių, jungiančių daugiau kaip pusantro tūkstančio narių. Gausiausi partijos skyriai įsteigti Kelmėje, Utenoje, Kaune, Telšiuose, Marijampolėje ir kituose miestuose. (Tiesa)

MAŽEIKIUOSE NAUJA POLIKLINIKA

Seniai Mažeikių naftininkai laukė naujos poliklinikos. Ir štai ši gydymo įstaiga jau priima lankytojus.

Poliklinikoje, penkių aukštų pastate, jaučiai įsikūrė keletas gydymo skyrių. Pirmame šio pastato aukšte lankytojai jaučiasi kaip sanatorijoje. Čia atidarytas balneoterapijos skyrius su baseinu ir vertikalia vonia stuburo ligoms gydyti. Dabar mažeikičiams nereikia važiuoti į Druskininkus ir Birštoną. Jie čia jaučiasi kaip sanatorijoje. Kituose aukštuose atidaryta vaikų poliklinika, moterų konsultacija, terapijos ir nervų ligų skyriai, tuberkuliozės dispenseris. Ligoninės penktame aukšte — laboratorijos, kuriose pacientai be didelio vargo ir ilgo laukimo gali pasidaryti įvairius tyrimus ir gauti atsakymus. (Tiesa)

ALGIRDAS BRAZAUSKAS SUSITIKO SU KAUNO ARKIVYSKUPU

Viešėdamas Kaune, Algirdas Brazauskas susitiko su Kauno arkivyskupu ordinaru kardinolu Vincentu Sladkevičium ir kitais aukštaisiais Bažnyčios atstovais, aplankė Kauno tarpdiecezinę kunigų seminariją. Vidurdienį Algirdas Brazauskas aplankė Kauno senamiestį. Jis apžiūrėjo Valančiaus gatvėje Nr. 6 restauruojamą pastatą, kuriame baigiama įrengti Lietuvos katalikų Bažnyčios vyskupų konferencijos pirmininko kardinolo Vincento Sladkevičiaus rezidencija.

Pokalbiuose su dvasininkais buvo aptartos Lietuvos katalikų Bažnyčios naujos padėties visuomenėje problemos, bendradarbiavimas, stiprinant visuomenės dvasingumą, sąžiningumą ir pareiškumą. Bažnyčios galimybės, daroviškai auklėjant jaunąją kartą. Buvo pareikštas įsitikinimas, kad gerės Lietuvos vyriausybės ir katalikų Bažnyčios santykiai, plėsis bendradarbiavimas ir savitarpio supratimas. (Tiesa)

LIETUVIŲ PROFESIONALIOSIOS MUZIEJININKYSTĖS PRADININKAS

Sausio 25 dieną sukanka šimtas metų, kai gimė lietuvių profesionaliosios muziejininkystės pradininkas, pedagogas, Lietuvos meno istorikas ir kritikas, Lietuvos TSR liaudies dailininkas Paulius Galaunė (1890-1990).

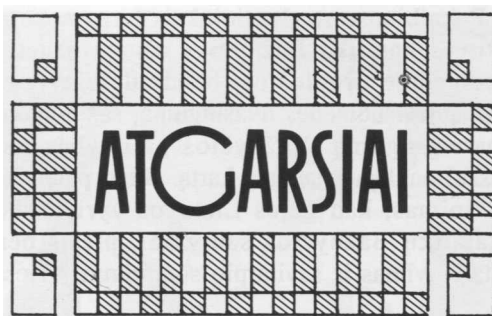
Beveik septynis dešimtmečius Paulius Galaunė gyveno Kaune. Čia aktyviai reiškėsi kultūrinėje veikloje: rašė į laikraščius ir žurnalus straipsnių kultūros ir meno klausimais, gvildeno estetikos ir dailės istorijos problemas, kūrė ekslibrisus, skaitė paskaitas Vytauto Didžiojo universitete. 1924-1949 metais Paulius Galaunė vadovavo M.K. Čiurlionio galerijai, Vytauto Didžiojo kultūros ir M.K. Čiurlionio dailės muziejams. Išugdė gausų muziejininkų, liaudies kūrybos tyrinėtojų, dailės istorikų būrį.

Atgimstančioje Lietuvoje nepaprastai aktualiai skamba Pauliaus Galaunės žodžiai, kad "labai dažnai praeitis bus vienintelis kelio rodytojas, kuriant naują gyvenimą".

Jubiliejinės išskilmės pradėtos mišiomis Šv. Antano bažnyčioje. Aplankytas Pauliaus Galaunės kapas Petrašiūnų kapinėse. Prie namo, kuriame 1932-1971 metais gyveno, Vydūno alėjoje Nr. 2, atidengta memorialinė lenta. (Tiesa)

POETO ATMINIMUI

Poeto Vytauto Mačernio talento gerbėjų brolija įkurta Žemaičių Kalvarijoje. Jos nariai propaguos poeto kūrybą, stengsis sutvarkyti ir įamžinti su jo vardu susijusias vietas; gimtąjį Šarnelės kaimą, pradinę mokyklą, Sedos progimnaziją ir Telšių gimnaziją. Kaups literatūrą, archyvinę medžiagą, užrašinės amžininkų prisiminimus. Iš brolijos sukauptų lėšų bus statomas paminklas. (Tiesa)

Gerbiantieji,

Lietuvos Nacionalinė N. Mažvydo biblioteka norėtų reguliariai gauti Jūsų leidžiamą religinės ir tautinės kultūros žurnalą "Laiškai lietuviams", kuris turi didelę paklausą skaitytojų tarpe.

Su pagarba

Direktorius dr. V. Bulavas

Toliau dr. V. Bulavas rašo, kad jie turi ir iš praeities kai kuriuos "Laiškų lietuviams" numerius, bet jų labai mažai. Jie norėtų komplektuoti, jei būtų galimybė, visus numerius nuo pat pradžios (1950 metų). Mes jau esame išsiuntę turimus komplektus ar atskirus numerius Vilniaus universiteto Mokslinei bibliotekai ir kitoms institucijoms, tad mums yra nedaug numerių likę iš praeities. Žinome, kad kai kurie skaitytojai turi įrištų komplektų arba atskirų numerių. Jeigu kam jie nebūtų reikalingi, tai būtume labai dėkingi, jeigu mums atsiųstumėte, o mes nusiųstume M. Mažvydo bibliotekai, kuri, kiek teko girdėti, yra labai populiari Vilniuje. Iš jos daugelis skolinasi knygas ir kitokius leidinius.

Gerbiamieji,

Siunčiu prenumeratą už 1990-uosius metus ir pridėdu dar mažą auką. Leidžiate tikrai patrauklų ir įdomų žurnalą. Manau, kad visiems skaitytojams yra įdomus ir naudingas "Kalbos" skyrius. Gal mums nereikia didelių kalbininkų ir kalbos istorikų, tik reikia mus daugiau supažindinti su naująja rašyba, o tam geriausias yra kun. J. Vaišnys. Galėtumėte dar pakartoti apie didžiųjų raidžių rašymą, skyrybą. Nieko dar nebuvo rašoma apie Lietuvoje vartojamus naujadarus.

Su geriausiais linkėjimais

K. Mileris

Už auką labai dėkojame. Skaitytojų aukos mums palengvina žurnalo siuntinėjimą į Lietuvą, nes daugeliui siuntinėjame nemokamai. Kai kurie skaitytojai jį užsako savo giminėms ar pažįstamiems. Skaitytojai Lietuvoje jiems yra dėkingi ir žurnalą džiaugiasi. Labai prašome mūsų skaitytojus Lietuvoje parašyti mums, ar norite ir toliau gauti žurnalą, ar jis jums patinka, ko pageidautumėte. Jeigu ilgiau negausime iš kurio nors skaitytojo jokių atsiliepimų, tai būsime priversti siuntinėjimą sustabdyti, nes niekam nenorime prievarta savo žurnalo siuntinėti.

Didžiai Gerbiamieji,

Tegul Dievas laimina Jūsų kilnų spaudos darbą! Visada malonu sulaukti Laiškų lietuviams" ir atsigaiivinti turiningais straipsniais. Ypač malonu, kad įtraukiate ir jaunimą pareikšti savo mintis įvairiais klausimais—

*Jūsų
J. Lapšienė*

Mielieji,

Linkiu sėkmės ir toliau tęsti šį didelį darbą, ypač dabar, kai atsidaro keliai ir į Lietuvą siųsti šį pozityvų religinį žurnalą besivystančiai Lietuvos katalikiškai visuomenei.

Kun. Juozas Grabys

Gerbiamieji

Man patinka "Laiškai lietuviams", tik nepatinka kartais juose randami naujoviški, modernūs paveikslai. Juose ir šventieji atrodo į kažin ką panašūs.

Felicita Dimgailienė

Su malonumu skaitau "Laiškus lietuviams". Visada yra labai įdomių straipsnių. Ačiū už puikiai redaguojamą žurnalą.

Irena Alantienė

Jūsų "Laiškai lietuviams" yra visuomet laukiami. Tikimės netrukus juos užsakyti ir į Lietuvą.

A. J. Gedrimas

Skryių tvarko JUOZAS VAIŠNYS, S.J.

Kai kurių priešdėlinių veiksmažodžių kirčiavimas

Visi žinome, kad lietuvių kalbos kirčiavimas yra sunkus. Kalbant (net ir per radiją) labai daug kas tiek išeivijoje, tiek ir Lietuvoje daro nemaža kirčiavimo klaidų. Teko pastebėti, kad gal daugiausia klaidų pasitaiko, tariant priešdėlinius veiksmažodžius. Įdomu, kad čia daug klaidų daro ir suvalkiečiai, kurių šiaip jau kirčiavimas nėra blogas.

Priešdėlinių veiksmažodžių kirčiavimas yra komplikotas. Čia paminėsime tik kai kuriuos dviskiemenius priešdėlinius veiksmažodžius, kur pasitaiko daugiausia kirčiavimo klaidų. Tie veiksmažodžiai turi tvirtapradę arba tvirtagalę priegaidę, pagal tai ir jų kirčiavimas yra kiek skirtingas.

I. Pirmiausia paminėsime keletą šios rūšies veiksmažodžių, kurie bendraties šaknyje turi *dešininį kirtį* — *tvirtapradę priegaidę*. Jų kirtis niekuomet nesikeičia, pasilieka šaknyje tiek esamajame, tiek būtajame laike. Pirmoje vietoje pateiksime veiksmažodžio bendratį, antroje — esamąjį laiką su kuriuo nors priešdėliu, trečioje — būtajį kartinį laiką:

brėžti	—	pabrėžia	—	pabrėžė
gosti	—	pagúodžia	—	pagúodė
kikti	—	prakėikia	—	prakėikė
plėšti	—	nuplėšia	—	nuplėšė
siekti	—	pasiekia	—	pasiekė
skėlbt	—	paskėlbia	—	paskėlbė
vėngti	—	išvėngia	—	išvėngė

Taip pat ir sangrąžinėse šių veiksmažodžių formose kirtis nekrenta ant sangrąžos dalelytės *si*, bet pasilieka šaknyje:

brėžtis	—	užsibrėžia	—	užsibrėžė
gúostis	—	pasigúodžia	—	pasigúodė

kėiktis	—	nesikėikia	—	nesikėikė
plėstis	—	nusiplėšia	—	nusiplėšė
siektis	—	susisieikia	—	susisieikė
skėlbtis	—	pasiskėlbia	—	pasiskėlbė

II. Šios rūšies veiksmažodžiai, turintieji šaknyje *riestinį kirtį* — *tvirtagalę priegaidę*, esamajame laike išlaiko kirtį šaknyje, o būtajame laike atkelia kirtį į priešdėlį:

baįgti	—	pabaįgia	—	pabaįgė
baųsti	—	nubaųdžia	—	nubaųdė
geįsti	—	negeįdžia	—	nėgeidė
kaųkti	—	nekaųkia	—	nėkaukė
kaųpti	—	sukaųpia	—	sùkaupė
keįsti	—	pakeįčia	—	pàkeitė
liėpti	—	neliėpia	—	nėliepė
plaųkti	—	nuplaųkia	—	nùplaukė
puōšti	—	papuōšia	—	pàpuošė
šviėsti	—	nušviėčia	—	nùšvietė
teįkti	—	suteįkia	—	sùteikė
tuōkti	—	sutuōkia	—	sùtuokė
veįkti	—	neveįkia	—	nėverkė
veįsti	—	išveįčia	—	išvertė
veįžti	—	suveįžia	—	sùveržė
žaįsti	—	nežaįdžia	—	nėžaidė
žiėbti	—	užžiėbia	—	ùžžiebė

Lygiai tokia pat taisyklė galioja ir sangrąžinėms šios rūšies veiksmažodžių formoms; būtajame ke kirtis krinta ant sangrąžos dalelytės *si*:

baįgtis	—	pasibaįgia	—	pasibaigė
geįstis	—	užsigeįdžia	—	užsigeidė
kaųptis	—	susikaųpia	—	susikaupė
keįstis	—	pasikeįčia	—	pasikeitė
liėptis	—	atsiliėpia	—	atsiliepė
puōštis	—	pasipuōšia	—	pasipuošė
šviėstis	—	apsišviėčia	—	apsišvietė
teįktis	—	nesiteįkia	—	nesiteikė
teįptis	—	įsiteįpia	—	įsiterpė
tuōktis	—	susituōkia	—	susituokė
veįstis	—	apsiveįčia	—	apsivertė
veįžtis	—	įsiveįžia	—	įsiveržė
žiėbtis	—	užsižiėbia	—	ùžsižiebė

Taigi, kaip matome, priešdėliniuose veiksmažodžiuose kirtis dedamas ant priešdėlio gana retai — tik būtajame laike tų veiksmažodžių, kurie bendratyje turi dešininį kirtį. Visur kitur kirtis pasilieka šaknyje.

Sovietiniai anekdotai

Rusai išrado ir padarė labai pažangų kompiuterį, kuris ir pats galvoja, ir apsisprendžia be instrukcijų iš šalies. Jis buvo toks gudrus, kad ėmė ir pabėgo į Vakarus.

Išėjęs iš posėdžių salės, teisėjas ima kvatotis.

— Kas atsitiko? — klausia kolega.

— Girdėjau baisiai juokingą anekdotą!

— Tai papasakok!

— Negaliu, nes pats už jį ką tik daviau penkiolika metų.

Lageryje sargybinis klausia kalinį:

— Už ką sėdi?

— Už nieką.

— Meluoji, niekše! Už nieką duoda dešimt metų, o tu gavai penkiolika.

■ TRUMPAI ■ IŠ ■ VISUR ■

■ Popiežiaus aukotas Kalėdų vidurnakčio mišias galėjo per televiziją stebėti 850 mil. pasaulio katalikų. Jas transliavo apie 50-ties kraštų televizija. Pirmą kartą jas davė ir Rytų Vokietijos televizija. Taipgi jas perdavė Lenkijos, Vengrijos, net ir Sovietų Sąjungos televizijos. Kalėdinius sveikinimus popiežius perdavė 50 kalbų, taipgi lietuviškai.

■ Lietuvos kardinolas, vyskupas paskelbė ganytojišką laišką pabrėždami, kad Dešimt Dievo įsakymų yra žmonijos konstitucija, skatindami

Leninas įrodė, kad valstybę gali valdyti visa liaudis.

Stalinas įrodė, kad valstybę gali valdyti vienas žmogus.

Chruščiovas — kad valstybę gali valdyti bet kas.

Brežnevas — kad valstybės galima visai nevaldyti.

Traukinys nušoko nuo bėgių. Kas būtų nutarta:

— Prie Lenino — organizuoti talką ir su-taisyti geležinkelį.

— Prie Stalino — sušaudyti iešmininką.

— Prie Chruščiovo — išardyti bėgius iš užpakalio ir patiesti juos priekyje.

— Prie Brežnevo — visiems siūbuoti vagoną, vaizduojant, kad važiuojam, ir skelbti stotis.

— Kodėl pas mus sausra?

— Per garsiai dainavome "Te visad šviečia saulė".

Vienas kalinys klausia kitą:

— Už ką sėdi?

— Pavogiau automobilį. O tu?

— Pas mane atėjo ir pasakė: "Nukabinkite šito niekšo portretą!" O aš paklausiau: "Kurio?"

jų laikytis. Ragina lietuvius arčiau bendrauti su eucharistiniu Kristumi, primena, kad jau pakankamai išbraidyti melagingi šunkeliai, ragina rodyti sąžinėje Dievo įdiegtosios dorovinės tvarkos grožį, kurti gyvenimą ant doros pamatų. Paskelbė 1990 metus Dekalogo arba Dešimties Dievo įsakymų metais.

■ Kanados lietuvių bažnyčiose, o taip pat ir Jėzuitų koplyčioje Čikagoje, solidarizuojant su Lietuvos laisvės šauksmu, Gorbačiovo atvykimo metu buvo laikomos pamaldos.

■ Vilniuje koncertavo žydų pianistė Golda Vainbergaitė-Tatz, nuvykusi iš JAV. Ji įteikė specialų žymenį kun. Antanui Gobiui, reikšdama pagarbą ir padėką, kad nacių laikais jis išgelbėjo jos gyvybę.

■ Čekoslovakija pranešė Vatikanui apie savo norą atnaujinti diplomatinius santykius ir pakvietė popiežių atvykti į jų kraštą. Vatikano atsakymas buvo palankus. Buvo pranešta apie popiežiaus pasiryžimą aplankyti Čekoslovakiją.

■ Katalikų labdara Čikagos, Du Page ir Will apskrityse, nusprendė atidaryti namus sergantiems nepagydoma AIDS liga. Tuose namuose susirgusieji gyvens, vieni kitiems patarnaudami.

■ Vatikanas pranešė, kad atnaujinami diplomatiniai santykiai su Vengrija. Vatikano atstovas pasirašė atitinkamus raštus su Vengrijos vyriausybe.

■ Kardinolas Vincentas Sladkevičius sausio 26 d. turėjo pasitarimus su Lietuvos tautinio olimpinio komiteto atstovais: pirm. A. Poviliūnu, olimpinio čempionu G. Umaru, R. Grinbergiene, Kauno olimpinės tarybos pirm. Pr. Malausku. Kardinolas pasidžiaugė vadovaujančių sportininkų pastangomis sugrąžinti Lietuvos olimpiniam judėjimui tarptautinį pripažinimą. Kardinolas apgailestavo, kad olimpiadose verčiant Lietuvos sportininkus dalyvauti Sovietijos vardu, mūsų geriausios jėgos buvo panaudojamos svetimai propagandai. Kardinolas su sporto vadovais taipgi aptarė būdus, kaip tautoje ugdyti dorumą, dvasingumą, meilę, pasiryžimą siekti tikslo garbingais būdais.

■ Ukrainoje katalikams grąžinta Prisikėlimo katedra Ivano-Frankiske vietovėje. Grąžinti ir vienuolyno rūmai Hašive. Iki šiol jie Sovietų valdžios buvo pavesti stačiatikiams.

■ Amerikos katalikų ukrainiečių lyga šių metų pradžioje turėjo savo 51-mą metinį suvažiavimą Buffalo, N.Y., mieste.

■ Čikagos vyčių chorui priklauso ir šešios Šv. Kazimiero vienuolyno seserys. Jos su choru taipgi dalyvauja ir koncertuose.

■ JAV sostinėje Vašingtone, protestuojant prieš negimusią kūdikių žudymą, buvo sausio mėnesį suruoštos demonstracijos, kuriose dalyvavo apie 75.000 žmonių.

■ Kard. V. Sladkevičius pasikalbėjime su italų laikraštininku pareiškė, kad Bažnyčia yra už

Lietuvos nepriklausomybę ir už atsiskyrimą nuo Sovietų Sąjungos. "Bažnyčia pasisakė daugiau kaip prieš 50 metų už Lietuvos nepriklausomybę, tą pat daro ir šiandien. Lietuvos aneksavimas įvyko plėšikišką sutartį sovietų Sąjungai sudarius su naciais. Sutartis neturi jokio juridinio pateisinimo, ir Maskva tai pripažįsta" — pareiškė kardinolas.

■ Ukrainoje įvyko pirmas po 1946 m. rytų apeigų katalikų Bažnyčios sinodas, sausio 23 d. Posėdžiai vyko Persimainymo bažnyčioje, kuri dabar legaliai veikia. Sinodui vadovavo kard. Lubačivski. Dalyvavo keturi vyskupai ir apie 200 kunigų. Sinodas atšaukė 1946-tų metų sinodo nutarimus, nes jie buvo padaryti komunistams verčiant. Su šiuo sinodu legaliai pradėjo egzistuoti Ukrainos katalikų Bažnyčia. Pareikalauta grąžinti visas konfiskuotas Bažnyčios nuosavybes.

■ Jonas Paulius II, pakviestas Čekoslovakijos prezidento, rašytojo Vaclov Havel, numatoma, balandžio mėnesį vyks į tą kraštą.

■ Jonas Paulius II, sausio mėnesį lankydamas Afrikos valstybes, Cape Verde krašto saloje Vincente savo kalboje pasisakė prieš diskriminaciją. Pabrėžė, kad joks žmogus neturi būti kito vergu. Jis nuvyko į raupsuotųjų koloniją, kur sergantieji jį prašė palaiminimo ir stengėsi jį paliesti.

■ Kaune atstatomas Valančiaus gatvėje esantis pastatas, kuriame bus apgyvendintas kardinolas V. Sladkevičius, atkeliant ir jo įstaigas.

■ Lietuvos komunistų partijos gen. sekretorius A. Brazauskas, aplankęs kardinolo V. Sladkevičiaus rezidenciją, tarėsi su juo ir su kitais aukštaisiais dvasininkais. Pasitarimuose buvo išreikštas įsitikinimas, kad gerės santykiai tarp Bažnyčios ir Lietuvos vyriausybės, plėsdamiesi savitarpio susipratimu. Aptartas reikalas plėsti jaunosios kartos moralinį auklėjimą. Pasitarimuose dalyvavo Religijos reikalų tarybos pirm. K. Valančius bei Kauno miesto partijos komiteto pirm. V. Arbačiauskas ir Kauno miesto vykdomojo komiteto pirm. A. Gaputis. A. Brazauskas taipgi aplankė Kauno kunigų seminariją.

■ Seniausia katalikų bažnyčia JAV-se yra San Miguel, New Mexico valstijoje, Santa Fe mies-

Tremtinių kaulai į tėvynę...

*(Prie Ledjūrio tenai mes sėdėjome ir verkėme,
Kai atsimindavome Tėvynę.
Už speigračio mes palikome savo kankles,
O tie, kurie buvo mus išvežę,
Reikalavo iš mūsų linksmumo...
(Pagal 136 psalmę)*

1989 m. liepos mėnesį buvo suruošta ekspedicija į Arktiką, tik ne šiaurės ašigalio ieškoti, o tremtinių kaulų...

Kelios šio numerio iliustracijos yra Tit-Ary ir Bykov Mis, prie Laptevų jūros, vaizdai, kur pirmųjų trėmimų metais būriai mūsų tautiečių buvo atvežti ir parduoti vergais Ledjūrio žuvies apdirbimo trestui po 240 rublių už žmogų! Tai vyko ne Asurbanipalo ir ne Džingis Chano laikais, bet dvidešimtame erdvių ir demokratijų amžiuje...

Dabar ten pastatytas meniškas paminklas (žiūr. 110 psl.), kurio pamate yra įmūryta saujelė žemės iš Lietuvos. Paminklas pagamintas iš titano metalo vamzdžių, kurie, ašigalio vėjams pučiant, ošia-siaudžia gedulo giesmę tremtinių atminimui.

Fotografas — R. Urbakavičius. Nuotraukas dovanojo buvusi Bykov Mis tremtinė Danutė Endziulaitytė.

te. Ją 1610 m. pastatė pranciškonai ir prižiūrėjo 200 metų. Dabar ji yra Krikščioniškų Brolių nuosavybė. Ji statyta iš nedegintų, o saulėje išdžiovintų plytų. Altorius buvo padarytas Tlaxcala indėnų iš Meksikos.

■ Rumunijoje rytų apeigų katalikų Bažnyčia pareikalavo grąžinti jos nuosavybes, konfiskuotas 1948 m.

■ Izraelio ordinas “Hasi Haumot” (Tautos gelbėtojas) sausio 7 d. buvo įteiktas Rokiškio klebonijoje gyvenančiam kun. Antanui Gobiui, 80 m., pagerbiant jo pasišventimą, išgelbstint žydų vaikus, kuriems grėsė mirtis nacių oku-

pacijos metu. Jis išgelbėjo gyvybę ir Palangos stovykloje buvusios Juditos Zakšteinaitės. Kun. Gobis po karo rūpinosi ir jos šeima. Ordiną įteikė velionės J. Zakšteinaitės vyras Šlioma Vainbergas ir iš Niujorko atvykusi jo dukra Golda Vainbergaitė-Katz. Kun. Gobiui buvo pranešta, kad jo vardas yra garbės sąrašė Jeruzalės muziejuje ir jo garbei pasodintas medis Jam Vašem giraitėje. Ordino įteikimo iškilnėse dalyvavo dvasininkijos, žydų visuomenės, Rokiškio organizacijų atstovai.

Juoz.Pr

“Laiškų lietuviams” metinė šventė

Š.m. balandžio mėn. 22 d., sekmadienį, bus “Laiškų lietuviams” metinė šventė — 40 metų sukakties minėjimas. 3 val. po pietų — mišios jėzuitų koplyčioje, 4 val. — konkurso premijų įteikimas, 4: 30 val. — meninė programa, 5 val. — vakarienė. Jei kas neturi užsisakęs stalo, gali vis tiek ateiti — bus ir bendras stalas.

Nuoširdi padėka “Laiškų lietuviams” rėmėjams

500 dol. aukojo Lietuvių Fondas.

35 dol. aukojo J. ir B. Jankauskai.

25 dol. aukojo B. Čižikaitė.

Po 20 dol. aukojo: A. Sutkuvienė, J. Varaneckienė.

Po 15 dol. aukojo: T. Bukaveckas, S. Plenienė, B. Žemaitienė, O. Jasas, E. Jonušienė, L. Ragas, N. Šumskienė, P. Jonikas, O. Bundelis, J. Aglinskienė, J. Kačkelis, Vytauto Didžiojo Šaulių rinktinė, O Jankevičiūtė, kun. J. Pragulbickas.

Po 10 dol. aukojo: K. Puskunigis, L. Kriaučeliūnas, A. Stankaitis, B. Harris, O. Matusaitis, A. Karaitis, J. Vadopalas, Č. Masaitis, E. Pagirys, A. Girnius, A. Bilaitienė, A. Matulionis, V. Pažiūra, kun. P. Sabulis, S. Jonic, E. Jasaitienė, V. Poderys, L. Stasiūnienė, A. Stropus, M. Vygantas, J. Janušonis, B. Kušlikas, F. Černius, P. Jadviršis, K. Stravinskas, kun. Dieninis, D. Šatas, L. Dainauskas, J. Merkys, J. Širka, A. Grigalauskas, H. Bagdonas, A. Varneckas, A. Skučas, J. Plečkaitis, A. Stukas, J. Zalagėnas, A. Dameika, T. Varanka, L. Tijūnėlis, T. Bogušas, O. Martišauskas, A. Malinauskas, Z. Martinaitienė, V. Simanavičius, L. Bagdonas, M. Ambrozaitis, I. Kazlauskas, P. Norvilas.

Po 5 dol. aukojo: H. Moliejienė, A. Pocius, M. Prancevičius, J. Žemaitis, B. Rygertas, F. Dimgaila, S. Salys, E. Arlauskienė, E. Gimžauskienė, S. Zeikus, J. Lapšienė, kun. A. Babonas, Z. Pajaujis, A. Mikėnas, P. Bielinis, K. Mileris, G. Kudžma, E. Lukoshius, S. Graužinienė, P. Gruodis, L. Raslavičius, B. Prasauskas, A. Sirutis, J. Starkus, A. Pilipavičius, V. Peseckas, A. Zalubas, kun. V. Katarskis, O. Siliūnienė, V. Kazlauskas, J. Pleinys, J. Jagėla, E. Pajeda, M. Steikūnienė, A. Juškys, A. Barzdukas, G. Palionis, V. Kėžianitis, K. Grigelis, B. Kašinskas, J. Prunskis, J. Žadeikis, S. Bakštys, J. Puteris, D. Regina, K. Eigelienė, E. Susmaras, S. Vilūnas, Z. Grybinas, M. Matuzas, E. Valkiūnas, J. Gelumbauskas, B. Lukas, M. Pauliukonis, S. Kasnickas, P. Janušonis, S. Jonynienė, I. Paškevičienė, B. Sedleckas, V. Valkavickas, J. Vedegys, F. Rajeckas, P. Simanauskas, V. Žebertavičius, V. Kubilius, E. Ribokienė, M. Kušlikienė, A. Samušis, O. Kreivėnienė, G. Baltrušaitis, J. Lasinskas, B. Tamošiūnas, K. Jakštas, I. Miliauskas, T. Alenskienė, V. Statkus, S. Strokas, V. Teseckas, B. Konauka, O. Norkus, O. Alkas, V. Šniuolis, K. Butkus, A. Povilaitienė, kun. A. Goldikovskis, M. Titienė, R. Čepulis, S. Grigaliūnas, A. Sadauskas, J. Jurkūnas, J. Švoba, J. Nevulis, E. Gaižutis, S. Galisienė, P. Šošė, M. Gureckas, H. Pakštys, M. Šermukšnis, P. Pajojus, kun. J. Grabys, V. Milukas, J. Guobužis, P. Maracinkus, R. Banionis, A. Valukonis, B. Martick, B. Žvinakis.

LAIŠKAI LIETUVIAMS — Tėvų Jėzuitų leidžiamas religinės ir tautinės kultūros žurnalas. Redaktorius — Juozas Vaišnys, S.J. Redaktoriaus pavaduotojas — Antanas Saulaitis, S.J. Redakcijos nariai: Danutė Bindokienė, Vytautas Kasniūnas, Jonas Kuprys, Nijolė Užubalienė, Gediminas Vakarlis. Techn. redaktorė — Teresė Pautieniūtė-Bogutienė. Administratorė — Aleksandra Likanderienė. Adresas: 2345 W. 56th Street, Chicago, IL 60636-1098 Tel. (312) 737-8400. “Draugo” spaustuvė. Metinė prenumerata - 15 dol., atskiras numeris - 1,50 dol.